

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

147698

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN
ANTİSOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ PUANLARININ
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ

147698

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Alper ÇUHADAROĞLU

Danışman
Yrd. Doç. Dr. T. Fikret KARAHAN

Samsun 2004

T. C.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda
YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Yrd. Doç. Dr. Mehmet F. SARIDÖĞAN

Üye Yrd. Doç. Dr. T. Fikret KARAHAN

Üye Yrd. Doç. Dr. Gülay ER

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu
onaylarım.

(Yrd. Doç. Dr. Mehmet F. Saridoğan)
Enstitü Müdürü

Anneme ve Babama

ÖNSÖZ

Ekonomik ve endüstriyel gelişmelerle birlikte günümüzde insan yaşamı giderek karmaşıklaşan bir hal almakta, insanların ruh sağlığı da buna bağlı olarak giderek daha fazla bozulur hale gelmektedir. Böylelikle, bireye psikolojik yardım sunan bilim dalları olan psikolojik danışma, klinik psikoloji ve psikiyatri gibi uygulamalı bilimler giderek gelişmekte ve önem kazanmaktadır. Ruh sağlığında, günümüzde en fazla önem kazanan boyutlardan birisi rahatsızlıklar ortaya çıktıktan sonra müdahale etmek yerine, bu durumların ortaya çıkmasını önleyici tedbirler almak şeklinde beliren koruyucu ruh sağlığı hizmetleridir. Bu nedenle bozukluklarla ilgili neden – sonuç ilişkilerini ortaya koyucu, deneysel ve betimsel çalışmalar oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Diğer kişilik bozukluklarına göre değerlendirildiğinde antisosyal kişilik bozukluğunda bireyin daha çok çevresine ve topluma zarar verdiği söylenebilir. Kimi zaman böyle bir kişilik bozukluğu olanların milyonlarca insanın ölümüne neden olabildiği de bilinen bir gerçektir. Günümüzde gittikçe zorlaşan yaşam koşulları ve kültürel yozlaşmanın da bu bozukluğun giderek yaygınlaşmasına yol açtığı söylenebilir. Ne yazık ki ülkemizde de son yıllarda kap-kaç, cinayet, adam yaralama, cinsel suçlar, gasp vb. suçlarda artış olduğunu gözlemlemekteyiz. Ancak buna bağlı olarak antisosyal davranış ve kişilik bozukluğu üzerine, Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında pek az çalışma bulunmaktadır. Var olanlar da genellikle suçlular üzerinde yapılan çalışmalardan oluşmaktadır. Oysa bu sorun ülkemizde ruh sağlığıyla ilgili olarak en önemli sorunlardan bir tanesi

olmaya başlamıştır. Buraya kadar sıralanan nedenlere dayalı olarak; üniversite öğrencilerinde antisosyal davranışın ne düzeyde olduğunu ve bazı kişisel – sosyal değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırma gereği duyulmuştur.

Bu tezin ortaya çıkışında bir çok insanın katkısı olmuştur. Başta araştırmamın bütün aşamalarında beni yönlendiren, yardımlarını ve manevi desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen, yapıcı eleştirilerde bulunarak beni teşvik eden değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. T. Fikret KARAHAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Kurtman ERSANLI'ya; Sayın Yrd. Doç. Dr. M. Çağatay GÜVEN'e; Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet E. SARDOĞAN'a; Sayın Yrd. Doç. Dr. Yaşar BARUT'a; Sayın Yrd. Doç. Dr. Melek KALKAN'a; Sayın Yrd. Doç. Dr. Seher BALCI'ya ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Müge YILMAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarımda beni her zaman destekleyen ve yardımlarını benden esirgemeyen, sevgili meslektaşım Arş. Gör. Eyüp ÖZKAMALI'ya teşekkür ederim.

Son olarak doğduğum günden itibaren her zaman yanımda olan ve sıcaklıklarını, sevgilerini onlardan kimi zaman ayrı kalsam dahi her daim hissettiğim canım anneme ve canım babama teşekkür ederim.

Alper ÇUHADAROĞLU

Mayıs - 2004

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar.....	vi
KISALTMALAR.....	viii

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
Problem.....	18
Alt Problemler.....	19
Denenceler.....	19
Sınırlılıklar.....	20

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	22
Yurt Dışında Yapılan Yayın ve Araştırmalar.....	22
Yurt İçinde Yapılan Yayın ve Araştırmalar.....	36

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	40
Evren.....	40
Örnekleme.....	40
Veri Toplama Araçları.....	42

Antisosyal Davranış Ölçeği.....	42
Antisosyal Davranış Ölçeği'nin Güvenirliği.....	45
Antisosyal Davranış Ölçeği'nin Geçerliği.....	45
Antisosyal Davranış Ölçeği'nin Puanlanması ve Yorumu...	46
Kişisel Bilgi Formu.....	47
Verilerin Toplanması ve Analizi.....	47

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	49
Örnekleme Alınan Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlara Yönelik Bulgular.....	49
Üniversite Öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları İle Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiler	52
Üniversite Öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiler.....	53
Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksek Okul ile Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	53
Üniversite Öğrencilerinin İlgilendikleri Müzik Türü ile Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	56
Üniversite Öğrencilerinin İzledikleri Sinema Filmi Türü ile Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	60
Üniversite Öğrencilerinin Sıklıkla Takip Ettikleri TV Programı Türü ile Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	63
Üniversite Öğrencilerinin İlgilendikleri Spor Dalı ile Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	66

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM.....	70
-------------------------------	-----------

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	89
-------------------------------	-----------

BÖLÜM VII

ÖZET.....	93
ABSTRACT.....	96
KAYNAKLAR.....	98
EKLER.....	111
Kişisel Bilgi Formu.....	111
Antisosyal Davranış Ölçeği.....	112

TABLOLAR

TABLO NO	SAYFA NO
1. Evreni Oluşturan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte , Yüksek Okul ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	41
2. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte / Yüksek Okul Ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	41
3. Örnekleme Alınan Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Göre Dağılımı.....	50
4. Örnekleme Alınan Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Yönelik Beşli Yorum Kategorisi İle İlgili Dağılım.....	51
5. Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Uygulanan t-testi Sonuçları.....	52
6. Örnekleme Alınan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksek Okula Göre Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Sayısal Bilgiler....	53
7. Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksek Okula Göre Üniversite Öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	54
8. Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksek Okula Göre Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait LSD Testi Sonuçları.....	55
9. Örnekleme Alınan Öğrencilerin İlgilendikleri Müzik Türüne Göre Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Sayısal Bilgiler.....	57

10. Müzik Türüne Göre Örnekleme Alınan Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Tek - Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	58
11. Dinledikleri Müzik Türüne Göre Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait LSD Testi Sonuçları.....	58
12. Örnekleme Alınan Öğrencilerin İzledikleri Sinema Filmi Türüne Göre Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Sayısal Bilgiler.....	60
13. İzledikleri Sinema Filmi Türüne Göre Örnekleme Alınan Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Tek-Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	61
14. İzledikleri Sinema Filmi Türüne Göre Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait LSD Testi Sonuçları.....	62
15. Örnekleme Alınan Öğrencilerin Sıklıkla Takip Ettikleri TV Programı Türüne Göre Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Sayısal Bilgiler.....	64
16. Sıklıkla Takip Ettikleri TV Programına Göre Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Tek-Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	65
17. Örnekleme Alınan Öğrencilerin İlgilendikleri Spor Dalına Göre Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Sayısal Bilgiler.....	66
18. İlgilendikleri Spor Dalına Göre Örnekleme Alınan Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Tek-Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	67
19. İlgilendikleri Spor Dalına Göre Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait LSD Testi Sonuçları.....	68

KISALTMALAR

AKB: Antisosyal Kişilik Bozukluğu

ADÖ: Antisosyal Davranış Ölçeği

BÖLÜM I

GİRİŞ

Kişilik, felsefe ve davranış bilimlerinin en çok araştırıla gelen konularından birisi olmuştur. Genel olarak bakıldığında kişilikle ilgili sorular felsefenin başlangıcına kadar dayanır. Sokrates, kişiliğin doğuştan getirildiğini savunmuştur. Ona göre insan belirli bilgilerle doğar ancak bu bilgiler yaşamı sırasında uygun ortamlar bulduğunda serbest kalır ve kişiyi diğer insanlardan farklılaştırır. Ancak kişinin kendini bilmesi aynı derecede erdemli olmasına bağlıdır ve erdem bilgi ile özdeştir. Sokrates'in öğrencisi olan Platon ise insanda iki tür ruh olduğunu savunmaktadır. Birinci ruh hayvanlarda da bulunan ve bencillik, öfke ve saldırganlık gibi duyguları barındıran bir ruhtur. İkincil ruh ise bilgeliktir, ancak bu ruh her insanda aynı şekilde bulunmaz¹.

Psikolojinin zamanla felsefeden koparak bağımsız bir bilim dalı olarak gelişmeye başlamasıyla birlikte "kişilik" konusunun irdelenmesini davranış bilimleriyle uğraşan bilim adamları üstlenmişlerdir. Psikolojinin bu konuyla ilgili cevap aradığı sorular daha çok "Kişilik nedir?", "Sağlıklı kişilik nasıl olmalıdır?", "Kişilik nasıl gelişmekte ve farklılaşmaktadır?", "Kişiliği etkileyen etmenler nelerdir?", "Normalden sapan kişilikler nasıl oluşmaktadır?" şeklinde sorulardan oluşmaktadır. Psikoloji tarihinde hemen her kişilik ve terapi kuramcısı bu sorulara kendi çerçevelerinden cevap vermişlerdir. Ancak gelinen aşamada bu kuramlar ve bu kuramların

¹ Aydın, A. **Düşünce Tarihi ve İnsan Doğası**. Alfa Yayınları, İstanbul, 2000. ss. 3 – 11

yukarıda sözü edilen sorulara verdikleri cevaplar konusunda tam bir fikir birliğinden söz edilememektedir. Bu da "kişilik" konusunun ne kadar karmaşık ve bir o kadar da açıklanması zor bir konu olduğunu gözler önüne sermektedir.

Davranış bilimleri alanında kişilikle ilgili geniş kapsamlı ve kuramsal bilgiyi ilk olarak ortaya koyan Sigmund Freud olmuştur. Freud kişilikle ilgili ilk olarak "Topografik Kişilik Kuramı" adını verdiği kuramla açıklama getirmeye çalışmıştır. Freud, "Topografik Kuram" ile insan davranışının "bilinç, bilinçaltı ve bilinçdışı" olarak üç bölümden meydana geldiğini ileri sürmektedir². Daha sonra Freud, kişilik yapısı konusundaki görüşlerini değiştirerek ve geliştirerek "Yapısal Kişilik Kuramı"nı ortaya koymuştur. Buna göre kişilik id, ego ve süpereo olmak üzere üç ana sistemden oluşmaktadır³. İd kişiliğin temel sistemidir. Ego ve süpereo ondan ayrılaşarak gelişirler. İd kalıtsal olarak gelen içgüdüleri de kapsayan ve doğuştan var olan psikolojik gizil güçlerin tümüdür ve ruhsal enerjinin de kaynağıdır. Ego, id ile dış dünya arasında denge unsurunu sağlayan yapıdır ve ruhsal yapının düzenleyici, denge ve uyum sağlayıcı parçasıdır. Süpereo ise çocuğa ana – baba tarafından aktarılan ödül ve ceza uygulamaları ile pekiştirilen, geleneksel değerlerin ve toplum ideallerinin içsel temsilcisidir ve kişiliğin törel yönünü oluşturmaktadır⁴. Ayrıca Freud, kişiliğin gelişimini açıklarken çocuğun birtakım psikoseksüel gelişim dönemlerinden geçerek yetişkinlik çağına ulaştığını ileri sürmüştür. Bunlar sırasıyla oral, anal, fallik, latent ve genital dönemlerdir. Her dönem bireyin

² Karahan, T. F., Sardoğan, M.E. **Psikolojik Danışma ve Psikoterapide Kuramlar**. Deniz Kültür Yayınları. Samsun, 2004. s. 19.

³ Geçtan, E. **Psikanaliz ve Sonrası**. Remzi Kitabevi. İstanbul, 1998. s. 44.

⁴ Karahan, T. F. Sardoğan, M.E. a.g.e. ss.22 – 23.

bedeninin hangi kısmından en çok zevk aldığını gösterir. Freud, kişiliğin gelişiminde insan yaşamının ilk altı yılına vurgu yapmaktadır⁵.

Freud'un yukarıda açıklanan kişilik kuramına bir tepki olarak başka kuramcılar tarafından değişik kişilik kuramları ortaya atılmıştır. Jung ekolünde kişiliğin tümü "psişe" olarak adlandırılır. Psişe, bilinçli ya da bilinçdışı tüm duygu, düşünce ve davranışları içerir. Jung, Freud'un aksine kişiliğin farklı yapıda parçaların bir araya gelmesinden oluştuğunu kabul etmez; insanın kişiliği zaten bir bütündür. Psişe, birbirinden farklı biçimde çalışan, ancak birbirleriyle etkileşim durumunda olan bilinç, kişisel bilinçdışı ve toplumsal (ırksal) bilinçdışı gibi sistemlerden oluşmaktadır. Freud'un cinselliğe fazlaca önem vermesine karşı çıkarak klasik psikanaliz ekolünden ayrılan ve kendi kişilik kuramını geliştiren Alfred Adler'e göre kişilik, bireyin kendisine, diğer insanlara ve topluma karşı geliştirdiği tutumların ürünü olarak gelişir⁶. Adler'e göre insanlar cinsel dürtülerle değil, sosyal dürtülerle güdülenmektedirler ve kişiliğin merkezinde bilinçdışı değil, bilinç bulunmaktadır. Ayrıca Adler, her insanın belirli bir eksiklik duygusuyla dünyaya geldiğini savunmaktadır. Bu kaçınılmaz bir durumdur ve insanın yaşamını sürdürebilmesi ve gelişmesi için gereklidir⁷.

Freud'un görüşlerine karşı çıkan Horney, bozuk davranışların aile içi ilişkilerdeki aksaklıklar sonucu ortaya çıktığını ve ayrıca, sosyokültürel etmenlerin de bu öğrenme sürecini önemli oranda etkilediği görüşünü savunmuştur⁸.

⁵ Cüceloğlu, D. *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitabevi. İstanbul, 1993. s. 431.

⁶ Geçtan, E. a.g.e. s. 124.

⁷ Karahan, T.F., Sardoğan, M.E. a.g.e. ss. 184 – 185.

⁸ Geçtan, E. a.g.e. ss. 237 – 238.

Horney'e göre davranışlar, insanın çevresiyle olan ilişkileri içinde geliştirdiği tepkilerin örgütlenmiş örüntülere dönüşmesiyle oluşur. Ayrıca Horney, Freud'un ego olarak adlandırdığı kişilik bölümünün varlığını yalnızca nevrotik kişiler için kabul eder⁹.

Klasik Psikanalizden ayrılan bir diğer psikolog olan Fromm'a göre üretken bir tutum geliştirememiş insanlar, yalnızlık ve önemsizlik duygularıyla baş edebilme amacıyla çeşitli mekanizmalar geliştirirler. Fromm, bu mekanizmaları "ortak yaşam ilişkisi" ve "çekilme" başlıkları altında iki grupta toplamıştır. Daha sonradan üretken olmaya yönelim biçimlerini de dörde ayırmıştır. Bunlar: alıcı yönelim, sömürücü karakter, pazarlayıcı yönelim ve istifçi yönelimdir¹⁰.

Gestalt psikologları ise kişiliği birçok fiziksel ,ruhsal, içsel ve çevresel etkenin belli biçimde örgütlenmesinden oluşan bir bütün olarak yorumlarlar. Gestalt terapi akımının öncüsü olan Fritz Perls, Freud'un egosuna benzer bir kavramı top – dog (üstün yan) olarak tanımlamış ve bunun tersi olarak da under – dog (ezilen yan) kavramını tanımlamıştır¹¹. Üstün yan her zaman haklıdır, eleştirme hakkına sahiptir ve karşıdakini sürekli savunmak durumunda bırakmaktadır. Ezilen yan ise gelişmek ve büyümek isteyen yani kendini gerçekleştirmek isteyen kısımdır. Ezilen yan bir yolunu bularak üstün yan'ın engellemesine rağmen kendi işini görmek durumundadır¹².

Davranışçı psikologlar kişiliğin öğrenme ürünü olduğunu öne sürmektedir. Birey, doğduğunda birtakım davranış eğilimlerine sahiptir,

⁹ Yanbastı, G. **Kişilik Kuramları**. Ege Üniversitesi Basımevi. İzmir, 1990. ss. 96 – 103.

¹⁰ Geçtan, E. **a.g.e.** ss. 311 – 313.

¹¹ Karahan, T.F., Sardoğan, M.E. **a.g.e.** ss.157 – 158.

¹² Akkoyun, F. **Gestalt Terapi**. Nobel Yayınları. Ankara. 2001. ss. 55 – 56.

boş bir levha gibidir ve refleksler dışında davranış yoktur. Kazanılan bütün davranışlar, davranış potansiyelinde pekiştirme sonucu meydana gelen sürekli değişikliklerdir. Pekiştirme yöntemleri kullanarak istenilen davranışı geliştirmek mümkündür¹³.

Bir psikolojik danışma ve psikoterapi yaklaşımı olan Transaksiyonel Analiz kuramının kişilik anlayışının özünde ego durumları bulunmaktadır. Ego durumlarının kabaca (birinci düzeyde) sınıflamasına göre; Ebeveyn, Yetişkin ve Çocuk ego durumları olmak üzere üç ego durumu bulunmaktadır. Ebeveyn ego durumu, bireyin yaşamında karşılaştığı ebeveyn figürlerinin duygu, düşünce ve davranış örüntüleri takımıdır ve bu ebeveyn figürlerinin yaşadığı duygu, düşünce ve davranışlardan oluşmaktadır¹⁴. Başka insanlara karşı önyargılı, eleştirel ve koruyucu davranışlarla kendini ortaya koyar¹⁵. Çocuk ego durumu, bireyin yaşamla baş etmek üzere kendi potansiyelini işe koşarken kendisinin oluşturmuş olduğu ve çocukluğundan da izler taşıyan duygu, düşünce ve davranış örüntüleri takımıdır. Buradaki çocuk kavramı ile yaşamın başından sonuna kadar her an her zaman temel varlığı korumaya yönelik olan yaşantılar kastedilmektedir¹⁶. Çocuk ego durumu, kişiliğimizin "az gelişmiş" ya da "çocuksu" yanı olarak anlaşılmalıdır. Yaşı ya da eğitim düzeyi ne olursa olsun her insan çocuk ego durumunu sergileyebilir¹⁷. Yetişkin ego durumu ise, şu andaki gerçeğe uygun olan ve diğer iki kategoriden özerk duygu, düşünce ve davranış örüntüleri takımıdır. Çocuk ego durumundan farklı olarak, nesnel verileri işleyerek yaşamda karşılaşılan her tür problemin

¹³ Karahan, T.F., Sardoğan, M.E. a.g.e. s. 57.

¹⁴ Akkoyun, F. **Transaksiyonel Analiz**. Nobel Yayınları. Ankara, 1998. ss. 4 – 16.

¹⁵ Karahan, T.F., Sardoğan, M.E. a.g.e. s. 221.

¹⁶ Akkoyun, F. a.g.e. s. 16.

¹⁷ Dökmen, Ü. **İletişim Çatışmaları ve Empati**. Sistem Yayıncılık. Ankara, 2002. s.62.

çözümüne yönelik yaşantılardan oluşmaktadır¹⁸. Yetişkin ego durumu yaşla ilgili değildir, gerçeği deneyden geçirerek ve olasılıkları değerlendirerek işlev görmektedir. Şimdiki gerçeğe uygun olan ve diğer iki benlik durumundan özerk duygu, düşünce ve davranış örüntülerinden oluşmaktadır. Yetişkin benlik, kişiliğin akılcı yanını oluşturmaktadır ve fiziksel gerçeğe ilişkin objektif verilerin toplanarak, gerçeğe uygun davranışların sergilendiği benlik durumudur¹⁹.

Buraya kadar değişik kuramcılara ve araştırmacılara göre kişilik kavramı açıklanmıştır. Şimdi kişilik bozukluğu kavramı ele alınacaktır.

Kişilik bozukluğu, derinlere kök salmış, kişinin genel yaşamsal (mesleki – sosyal) işleyişinde bozulma veya ruhsal yapısında bunaltı yaratacak kadar ağır olan uyumsuz, katı bir ilişki kurma, algılama, davranma ve düşünme yapısıyla tanımlanan ve genel kişilik gelişimindeki bozukluklara bağlanan çeşitli davranış bozukluklarının ortak adı²⁰ olarak tanımlanabilir. Kişilik bozukluğu, kişinin kültürüne göre beklenenden önemli ölçüde sapmalar gösteren, süregiden bir iç yaşantı ve davranış örüntüsüdür; yaygındır ve esnekliği yoktur; ergenlik ya da genç erişkinlik yıllarında başlar, zamanla kalıcı olur ve sıkıntıya neden olur²¹.

Kişilik bozukluklarında genellikle görülen ortak özellikleri şöylece özetleyebiliriz:

1. Davranışların benliğe yerleşmiş olması, fakat uyum amacı ile esneklik göstermemesi.

¹⁸ Akkoyun, F. a.g.e. s.16.

¹⁹ Karahan, T.F., Sardoğan, M.E. a.g.e. s. 222.

²⁰ Budak, S. **Psikoloji Sözlüğü**. Bilim ve Sanat Yayınları. Ankara, 2000. s. 455.

²¹ **DSM IV**. American Psychiatric Association. Çev. Köroğlu, E. Hekimler Yayın Birliği. Ankara, 1998. s. 861.

2. Belli bir toplum içinde uyumlu sayılabilmek için geçerli ölçülerden sapması.
3. Çocukluktan beri süregelmesi.
4. Toplum içinde ve iş yaşamında belirgin bozulmaya yol açması.
5. Genellikle benliğe uyumlu, yani benimsenmiş olması ve değiştirilmek istenmemesi; bazen de benimsenmemiş olsa bile değiştirilmemesi.
6. Genel olarak çevre ile çatışma ve sürtüşmeye yol açması; kendisini çevreye değil, çevreyi kendisine uydurmaya çalışması.
7. Kişinin bilişsel yetilerinde, temel duygulanım ve düşünce yapısında belirgin bozukluk olmaması²².

Kişilik bozukluğu gösteren insanlar genellikle bu özelliklerini doğrudan şikayet konusu etmeseler de yaşamlarında etkin olamamaktan ya da ilişkilerindeki aksaklıklardan ötürü rahatsızdırlar²³.

DSM IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) Tanı El Kitabı'nda kişilik bozuklukları *paranoid, şizoid, şizotipal, antisosyal, sınırda, histrionik, narsistik, çekingen, bağımlı ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu* olarak 10 ana başlık çerçevesinde ele alınmıştır. Şimdi sırasıyla bu kişilik bozukluklarını kısaca inceleyelim:

Paranoid kişilik bozukluğunda kuşkuculuk, alınganlık, kuruntular egemendir. Bu kişiler başkalarının tutum ve davranışlarından kendilerine bir kötülük gelebileceği kuşkusu ile aşırı dikkatli ve savunucudurlar.

²² Öztürk, M.O. **Ruh Sağlığı ve Bozukluklar**. Hekimler Yayın Birliği. Ankara, 1997. s. 320.

²³ Geçtan, E. **Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar**. Remzi Kitabevi, İstanbul. 1997. s. 260.

Başkalarına soğuk ve yukardan bakan, çabuk eleştiren, eleştiri ve şaka kaldırmayan özellikleri belirgindir²⁴.

Şizoid kişilik bozukluğunda da toplumsal ilişkilerden kopma ve başkalarıyla birlikte olunan ortamlarda duyguların anlatımında kısıtlı kalma örüntüleri gözlenmektedir. Genellikle tek başına olmayı yeğleyen şizoid kişi, insanlarla birlikte olma isteği duymaz, birlikte olmaktan da zevk almaz. Cinsel istek ya yoktur ya da çok ender belirir. Yüz ifadesi donuktur, mimik ve el – kol hareketleri ender gözlenir²⁵.

Şizotipal kişilik bozukluğunda ise düşünce ve davranışlarda garip, olağan dışı özellikler, zor ilişki kurma temel özelliklerdir. Garip, büyüsel inanışlar, alınganlık, kuşkuculuk ve üstüne alınma fikirleri sık görülür. Zaman zaman belirgin olmayan algı yanılsamaları olabilir. Bazen konuşmaları ve hareketleri acayıptir. Garip değişik bir tip izlenimi bırakırlar²⁶.

Kişilik bozukluklarından **Sınırdaki kişilik bozukluğunda** ise genç erişkinlik döneminde başlayan ve kişiler arası ilişkilerde, benlik algısında ve duygulanımda tutarsızlık ve belirgin dürtüsellik egemen olduğu bir kişilik örüntüsü gözlenmektedir²⁷.

Bir başka kişilik bozukluğu olan **Histrionik kişilik bozukluğunda** aşırı duyarlılık, ilgi çekme çabaları, çekici görünme ve baştan çıkarıcı görünüm ve davranışlar gözlenmektedir. Dengesiz ve inişli – çıkışlı duygu durumu²⁸ benmerkezcilik ve özsevicilik eğilimleri egemendir. Çoğunda

²⁴ Öztürk, M.O. a.g.e. s. 323.

²⁵ DSM IV. a.g.e. s. 875.

²⁶ Öztürk, M.O. a.g.e. s. 323.

²⁷ DSM IV. a.g.e. s. 894.

²⁸ Geçtan, E. a.g.e. s. 278.

temelde derin cinsel korkular ve kısıtlanışlar varsa da dış görünüşleri ile bunun tersi gibidirler²⁹.

Narsistik kişilik bozukluğunda da kendilerini fiziksel ve ruhsal yönden aşırı beğenme ve üstün görme, sürekli beğeni, ilgi ve onay bekleme; gittikleri her yerde hemen özel bir yeri hak ettiğine inanma eğilimi güçlüdür. Narsistik bireyler eleştiriye dayanamazlar ve sürekli övgü beklerler. Bu nedenle görünüş ve davranış hep bunları elde etmeye yöneliktir. Beklentileri karşılanmayınca öz saygı kolay düşebilmektedir³⁰.

Kişilik bozukluklarından **Çekingen (kaçınan – avoidant) kişilik bozukluğunda** genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, toplumsal ketlenmenin, yetersizlik duygularının ve olumsuz değerlendirilmeye karşı aşırı duyarlılığın sürekli olduğu bir kişilik yapısı egemendir. Bu bireyler, eleştirilme, beğenilmeme ya da dışlanma korkusuyla çok yoğun kişiler arası ilişki gerektiren mesleki etkinliklerden ya da okul etkinliklerinden kaçınırlar³¹.

Bir diğer kişilik bozukluğu olan **Bağımlı kişilik bozukluğunda** ise birey, olağan günlük kararlarını bile başkalarının tavsiyesi ve desteği olmadan veremez. Başkalarının görüşlerine içinden katılmadığı durumlarda kendi görüşünü açıklamaz ve onların düşüncelerine katılır. Yalnızlıktan çok korkar ve yalnız kalmamak için her şeye katlanır. Sürekli olarak terk edilme korkuları içindedir ve eleştirildiğinde kolayca yıkılır³².

Obsesif – kompulsif kişilik bozukluğu da düzenlilik, mükemmeliyetçilik, zihinsel ve kişiler arasında kontrol koyma üzerinde

²⁹ Öztürk, M.O. a.g.e. s. 326.

³⁰ Öztürk, M.O. a.g.e. s. 326.

³¹ DSM IV. a.g.e. s. 913.

³² Geçtan, E. a.g.e. s.281.

sürekli ve aşırı kafa yormanın egemen olduğu bir kişilik yapısıdır. Bu bireyler, kurallar, önemsiz ayrıntılar, işlemler, listeler ya da biçim üzerinde önemle durarak kontrol koyma durumlarını sürdürme girişiminde bulunurlar. Ahlak, doğruluk ya da değerler gibi konularda vicdanlarının sesini aşırı dinlerler ve esneklik göstermezler³³.

Şimdi kişilik bozukluklarından bu araştırmanın konusunu oluşturan antisosyal kişilik bozukluğunu ayrıntılarıyla ele alalım.

Antisosyal Kişilik Bozukluğu (AKB), DSM IV'de, çocuklukta ya da ergenlik döneminin ilk yıllarında başlayan ve erişkinlik dönemine doğru süregiden, başkalarının haklarını saymama ve başkalarının haklarına saldırma ile giden bir örüntünün olması³⁴ şeklinde tanımlanmaktadır. Psikopatik, sosyopatik kişilik bozukluğu ile eş anlamlıdır. Ancak AKB ve psikopatinin ayrı şeyler olduğu, psikopatinin AKB'yi kapsadığı, AKB'nin sadece davranışsal boyutta görülen bir bozukluk olduğu, psikopatinin ise davranışsal ve kişilikle ilgili bir bozukluk olduğu³⁵ da bildirilmiştir. Çocukluk çağında davranım bozukluğu tanısı alan bu kişilere 18 yaşından sonra AKB tanısı koyulmaktadır³⁶. Kaldı ki, DSM IV kriterlerine göre bir bireye antisosyal kişilik bozukluğu tanısının konulabilmesi için bireyin 18 yaşını aşmış olması gerekmektedir. Ancak AKB tanısı almış birçok bireyin 15 yaşından önce okuldan kaçma, evden kaçma, akranlarıyla fiziksel kavgalara girişme, insanlara ve hayvanlara fiziksel zarar verebilecek davranışlarda bulunma, ortak kamu mallarına kasten zarar verme, yangın

³³ DSM IV. a.g.e. ss.924 – 925.

³⁴ DSM IV. a.g.e. s. 887.

³⁵ Reid, W.H., Gacono, C. "Treatment of Antisocial Personality, Psychopathy, and Other Characterologic Antisocial Syndromes". **Behavioral Sciences and the Law**. 18: 647 – 662. 2000. s. 648.

³⁶ Öztürk, M.O. a.g.e. s. 324.

çıkarma, sıklıkla yalan söyleme ve hırsızlık yapma gibi antisosyal kişilik bozukluğuna işaret edebilecek edimlerde bulunduğu³⁷ da bildirilmektedir.

Daha önce ele alınan tüm kişilik bozuklukları özellikleri itibariyle yalnızca kendilerine zarar verebilen ve kendilerini rahatsız kılan karakteristikler göstermektedirler. Ancak kişilik bozuklukları içerisinde yalnızca antisosyal kişilik bozukluğu başkalarının haklarına tecavüz etme çevreye zarar verip rahatsız etmeyle diğer kişilik bozukluklarından ayrılmaktadır³⁸. Bu özelliğinden ötürü AKB en çok araştırılan kişilik bozukluklarından birisi olmuştur.

DSM IV'de antisosyal kişilik bozukluğu için 7 temel davranışsal tanı kriteri bulunmaktadır. Bunlar:

1. Tutuklanması için zemin hazırlayan eylemlerde tekrar tekrar bulunmakla belirli, yasalara uygun toplumsal davranış biçimine ayak uyduramama;
2. Sürekli yalan söyleme, takma isimler kullanma ya da kişisel çıkarı ve zevki için başkalarını aldatma ile belirli dürüst olmayan tutum;
3. Dürtüsellik (impulsivite) ya da gelecek için tasarılar yapmama;
4. Yineleyen kavga, dövüşler ya da saldırılarla belirli olmak üzere sinirlilik ve saldırganlık;
5. Kendisinin ya da başkalarının güvenliği konusunda umursamazlık;

³⁷ Comer, R.J. **Abnormal Psychology**. Freeman and Company. New York, 1998. s. 576.

³⁸ Alloy, L.B. ve diğerleri. **Abnormal Psychology Current Perspectives**. McGraw-Hill Inc. New York, 1996. s. 269.

6. Bir işi sürekli götürmemeye ya da mali yükümlüklerini tekrar tekrar yerine getirememeye ile belirli olmak üzere sürekli bir sorumsuzluk;
7. Başkasına zarar vermiş, kötü davranmış ya da başkasından bir şey çalmış olmasına karşı ilgisiz olma ya da yaptıklarına kendince mantıklı açıklamalar getirme ile belirli olmak üzere vicdan azabı çekmeme.³⁹

DSM IV'e göre bir bireye AKB tanısının konulabilmesi için kişi en az 18 yaşında olmalı, 15 yaşından önce başlayan davranım bozukluğunun kanıtları olmalı ayrıca; antisosyal davranış şizofreni ya da manik epizodun gidişi sırasında ortaya çıkmamalı ve birey yukarıda sıralanan 7 davranıştan en az üçünü veya fazlasını barındırıyor olmalıdır.

McCord ve McCord'a (1964) göre bir psikopat;

1. Asosyaldir,
2. Kontrol edilemeyen arzuları tarafından sürüklenmektedir,
3. Yüksek derecede dürtüseldir,
4. Saldırgandır,
5. Suçluluk hissetmez ve
6. Çarpık bir sevgi kapasitesine sahiptir.⁴⁰

Antisosyal kişilik bozukluğu gösteren bireyler kavgacılık, sahtecilik, hırsızlık, alkol ve başka psikoaktif maddelere düşkünlük, toplum içinde ve aile yaşamında çeşitli sorumsuz davranış örnekleri gösterirler. Sürekli ve tutarlı ilişki kuramazlar. Kurdukları ilişkilerde sürekli aldatıcı olurlar.

³⁹ DSM IV. a.g.e. ss. 893 – 894.

⁴⁰ McCord, W., McCord, J. **The Psychopath: An Essay on the Criminal Mind**. D. Van Nostrand Company. New Jersey, 1964. ss. 8 – 15.

Dürtülerini engelleyemezler ve saldırgan davranış gösterirler. Süperegö gelişmemiş gibidir; bu nedenle genellikle suçluluk duygusu duymazlar. Dıştan gelen engel ya da yargılara aldırılmazlar; sanki dürtüsel doyum ve haz ilkesi her şeyin üstündedir. Kendilerini haklı çıkarmak için de aşırı derecede savunma mekanizması kullanırlar.⁴¹

İş yokluğu, iş kaybı ve işsizlik bu kimseler için bir problem değildir. Her iş iştir. Çalmak bir iştir, öldürmek bir iştir, fahişelik bir iştir, paralı homoseksüellik bir iştir, aldatmak ve kandırmak ise çok güzel işlerdir. Bu sebeple bu kimseler pek fazla bir işsizlik çekmezler. Yapmayacakları bir iş yoktur. Bu işin kendilerine maddi ve parasal bir kazanç sağlaması şartını da aramazlar. Onlara haz vermesi, heyecanlandırması ve değişik olması yeterlidir.⁴²

Antisosyal Kişilik Bozukluğunun Oluş Nedenleri:

Antisosyal kişilik bozukluğunun oluş nedenleriyle ilgili olarak yapılan çalışmalar ve öne sürülen görüşler genellikle fizyolojik ve psikososyal faktörler üzerinde durmaktadır.

Antisosyal kişilik bozukluğunun önceli olarak değerlendirilen davranım bozukluğunun oluş nedenlerine yönelik olarak yapılan sosyolojik açıklamalar daha çok bu bozukluğa sahip olan çocukların düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocukları oldukları ve bu çocukların kendi benzerleri ile bir grupta toplanarak belirli bir alt kültürü temsil etmeleri üzerinde durmaktadır.⁴³

⁴¹ Öztürk, M.O. a.g.e. s. 324.

⁴² Ziyalar, A. **Sosyal Psikiyatri**. Yüce Yayım. İstanbul, 1999. s.334.

⁴³ Mukaddes, N.M. **Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Ders Kitabı**. Nobel Tıp Yayınevleri. İstanbul, 2000. ss.91 – 92.

Antisosyal kişilik bozukluğu böyle bir bozukluğu olanların birinci derecede biyolojik akrabalarında genel topluma oranla daha sık görülmektedir⁴⁴. Bu da AKB'nin nedenlerinden birisinin genetik aktarım olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca ikizlerle yapılan çalışmalar genetik etmenlerin antisosyal kişilik bozukluğunun ortaya çıkmasına katkıda bulunduğunu doğrular niteliktedir⁴⁵.

AKB'nin fizyolojik nedenlerine yönelik yapılan çeşitli çalışmalar bu bozukluğun çeşitli nörolojik ve endokrinolojik nedenlerinin de bulunduğunu göstermektedir. Dinn ve Haris (2000), AKB gösteren kişilerin prefrontal ve orbitofrontal disfonksiyon (işlev bozukluğu) gösterdiklerini bildirmektedir⁴⁶. Raine'in (2002) yapmış olduğu çalışmalar da antisosyal bireylerde prefrontal yapıda ve fonksiyonlarda bozukluk olduğunu göstermektedir⁴⁷. Nakaji ve diğerleri (2003) sağ temporal lobda tümör görülen ve daha önce antisosyal davranış gösterdiği bildirilen hastaların bu tümörler alındıktan ve sağ temporal lobun kütlesi normale indikten sonra söz konusu hastaların antisosyal ve saldırgan davranışlarında belirgin bir azalma olduğunu tespit etmişlerdir⁴⁸.

Çeşitli hormonlarla, özellikle serotonin 5-HT ve testosteron ile antisosyal davranış arasındaki bağı araştırmaya yönelik bir takım

⁴⁴ DSM IV. a.g.e. ss. 890 – 891.

⁴⁵ Geçtan, E. a.g.e. s.277.

⁴⁶ Dinn, W.M., Harris, C.L. "Neurocognitive Function in Antisocial Personality Disorder". **Psychiatry Research**. 97 (2000) s.173 – 190.

⁴⁷ Raine, A. "Annotation: The Role of Prefrontal Deficits, Low Autonomic Arousal and Early Health Factors in the Development of Antisocial and Aggressive Behavior in Children". **Journal of Child Psychology and Psychiatry**. 43:4 (2002). s. 417 – 434.

⁴⁸ Nakaji, P. ve diğerleri "Improvement of Aggressive and Antisocial Behavior After Resection of Temporal Lobe Tumors". **Pediatrics**. Vol. 112 . No: 5 .2003. s. 430 – 433.

çalışmalar bulunmaktadır. Lesh ve Merschdorf⁴⁹ (2000) ile Moore ve diğerlerinin⁵⁰ (2002) yapmış oldukları çalışmalar serotonin miktarının düşüklüğünün ve serotonerjik dizgedeki aktivite azlığının saldırgan ve antisosyal davranışla ilintili olduğunu göstermektedir.

Ramirez⁵¹ (2003) ile Aromaki ve diğerlerinin⁵² (1999) yaptıkları çalışmalar testosteron yüksekliğiyle antisosyal ve agresif davranış arasında manidar bir bağıntı olduğunu göstermektedir. Ayrıca antisosyal kişilik bozukluğu olanların ve saldırgan davranış gösterenlerin alkol ve madde bağımlılığına eğilimi olduğu kadar⁵³ aşırı alkol ve madde kullanımının da AKB oluşumunda bir etken olduğu bildirilmektedir⁵⁴.

Antisosyal kişilik bozukluğunun ortaya çıkışıyla ilgili olarak ortaya atılan sosyal ve ailesel etmenler genellikle aile içi ilişkilerde ortaya çıkan erken bir bunalım, ebeveyn kaybı, sevgi ve ilgi yoksunluğu, ebeveynin çocuğu reddi ve tutarsız disiplin uygulamaları gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır⁵⁵. Yapılan araştırmalar, antisosyal bireylerin çocukluklarında ebeveyn figürleri tarafından ihmal edilmiş ya da onların kötü davranışlarına maruz kalmış olduğunu göstermektedir. Temel güvenin yanı sıra anne sevgisini de hiç yaşayamamış olma, antisosyal

⁴⁹ Lesh, K.P., Merschdorf, U. "Impulsivity, Aggression, and Serotonin: A Molecular Psychobiological Perspective". **Behavioral Sciences and The Law**. 18 (2000). s. 581 – 604.

⁵⁰ Moore, T. M. ve diğerleri. "A Meta-Analysis of Serotonin Metabolite 5-HIAA and Antisocial Behavior". **Aggressive Behavior**. Vol. 28. (2002). s. 299 – 316.

⁵¹ Ramirez, J.M. "Hormones and Aggression in Childhood and Adolescence". **Aggression and Violent Behavior**. Vol. 8. (2003) . s. 621 – 644.

⁵² Aromaki, A.S. ve diğerleri. "Testosterone, Aggressiveness, and Antisocial Personality". **Aggressive Behavior**. Vol.25. (1999). s. 113 – 123.

⁵³ Robins, L.N. "The Intimate Connection Between Antisocial Personality and Substance Abuse". **Social Psychiatry Epidemiol**. Vol. 33. (1998). s. 393 – 399.

⁵⁴ Bahlmann, M. ve diğerleri. "Choronogical Relationship Between Antisocial Personality Disorder and Alcohol Dependence". **European Addiction Research**. Vol.8. (2002). s. 195 – 200.

⁵⁵ Hare, R. D. **Psychopathy: Theory and Research**. John Wiley and Sons Inc. New York. 1970. s. 95.

kişinin sonraki gelişimindeki ağır sonuçları beraberinde getirir. İçselleştirme sürecindeki bu önemli aksaklık süperego gelişimini de önemli ölçüde engelleyeceğinden, insanlığın temel niteliklerinden yoksun ve tek değer sistemi saldırgan güç gösterileriyle sınırlanan bir varlığın ortaya çıkmasına neden olur⁵⁶.

Reti ve diğerleri (2002) yapmış oldukları çalışmalarda ebeveyn davranışı, ana – babanın çocuğa bakımının niteliği, ebeveyn sınırlayıcılığı ve ana – babanın çocuğu yadsıması gibi olgularla çocuğun geliştirdiği davranım bozukluğu ve antisosyal davranış arasında anlamlı bir ilişki olduğunu⁵⁷ tespit etmişlerdir. Ayrıca Straus ve Mouradian (1998), ABD'deki 933 anne ve çocuğun üzerinde yaptıkları çalışmada annenin uyguladığı bedensel şiddet içeren cezalandırmaların, çocuğun davranım bozukluğu ve AKB geliştirmesini anlamlı ölçüde etkilediğini⁵⁸ saptamışlardır.

Çocuk ve ergenlerin babalarıyla yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin Jaffee ve diğerleri (2003) tarafından yapılan bir çalışmada biyolojik babalarından ayrı ve üvey baba ile yaşayan çocukların yüksek AKB riski taşıdıkları; üvey babaları AKB eğilimi gösteren çocuk ve ergenlerde bu riskin çok daha yüksek olduğu bildirilmiştir⁵⁹. Babalarla ilgili olarak Moss ve diğerleri (2001) tarafından yapılan bir araştırmada antisosyal davranış gösteren ve alkol – madde bağımlılığı bulunan babaların çocuklarıyla

⁵⁶ Geçtan, E. a.g.e. ss. 277 – 278.

⁵⁷ Reti, I.M. ve diğerleri. "Adult Antisocial Personality Traits are Associated With Experiences of Low Parental Care and Maternal Overprotection." **Acta Psychiatrica Scandinavica**. 2002:106. s. 126 – 133.

⁵⁸ Straus, M.A., Mouradian, V.E. "Impulsive Corporal Punishment by Mothers and Antisocial Behavior and Impulsiveness of Children." **Behavioral Sciences and The Law**. 16, (1998) s. 353 – 374.

⁵⁹ Jaffee, S.R. ve diğerleri. "Life With (or Without) Father: The Benefits of Living With Two Biological Parents Depend on The Father's Antisocial Behavior". **Child Development**. Vol. 74, No: 1. (2003) s. 109 – 126.

normal babaya sahip çocuklar karşılaştırılmış ve normal babaların çocukları lehine anlamlı bir fark olduğu bildirilmiştir⁶⁰.

Yukarıda sıralanan kişisel ve ailesel faktörlerin yanı sıra AKB'ye neden olabilecek kültürel faktörler üzerinde de durmak gerekmektedir. Son yıllarda bu konuda yapılan çalışmalar yetersiz olmakla beraber sosyal krizlerin, sınıf farklarının, teknolojik ve sosyal gelişmelerin ve kültürel yozlaşmaların antisosyal kişilik bozukluğu üzerinde oldukça önemli etkilerinin bulunduğunu göstermektedir⁶¹.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında AKB'nin büyük ölçüde serotonin (beyindeki raphe çekirdeğinden salgılanan ve duygusal – davranışsal süreçte etkili olan bir nörotransmitter⁶²), norepinefrin (adrenal bezlerden salgılanan ve kan basıncı, heyecan, uyku ve ruh halinin düzenlenmesinde etkili olan hormon⁶³), kortikotropin (adrenal bezlerden salgılanan ve kortizon salınımını kontrol eden hormon⁶⁴) gibi hormonların düşüklüğü; testosteron fazlalığı; beyin disfonksiyonu; genetik aktarım; aile içi yanlış tutumlar ve yaklaşımlar; ebeveyn ihmali ve istismarı; düşük sosyo-ekonomik düzey; sosyal ve kültürel çevrenin bozukluğu gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.

Görülme Sıklığı:

DSM IV'e göre toplum örneklerinde antisosyal kişilik bozukluğunun genel görülme sıklığı erkeklerde yaklaşık %3, kadınlarda yaklaşık %1'dir. Klinik ortamlarda görülme sıklığı, örneklem toplumunun önde gelen

⁶⁰ Moss, H.B. ve diğerleri. "Preadolescent Children of Substance-Dependent Fathers With Antisocial Personality Disorder: Psychiatric Disorders and Problem Behaviors." **The American Journal on Addictions**. 10 (2001). s. 269 – 278.

⁶¹ McCord, W., McCord, J. a.g.e. s. 87.

⁶² Budak, S. a.g.e. ss. 669 – 670.

⁶³ Budak, S. a.g.e. s. 539.

⁶⁴ Tuğlacı, P. **Tıp Sözlüğü**. İstanbul, 1987. s. 180.

özelliklerine göre %3 ile %30 arasında değişmektedir. Madde kötüye kullanımı için tedavi ortamlarında ve tutukevlerinde ya da adli ortamlarda daha yüksek görülme sıklığı gözlenebilir⁶⁵.

Bu bölümde verilen açıklamalara dayalı olarak bu araştırmada; üniversite öğrencilerinin antisosyal davranış eğilimlerinin ne düzeyde olduğu ve ayrıca üniversite öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Böylece yüksek öğretimde verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin daha etkili düzeyde verilebilmesi için öneriler getirilmesi amaçlanmaktadır.

Problem

Bu araştırmada, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı Samsun Eğitim, Samsun Fen – Edebiyat, Mühendislik, Ziraat, İlahiyat, Tıp ve Diş Hekimliği Fakülteleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda öğrenim gören lisans öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ile ilgilendikleri müzik türü, izledikleri sinema filmi türü, sıklıkla takip ettikleri TV programı türü, ilgilendikleri spor dalı, öğrenim gördükleri fakülte ve cinsiyet gibi değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmektedir.

⁶⁵ DSM IV. a.g.e. ss. 890 – 891.

Alt Problemler

Yukarıda belirtilen problemin incelenebilmesi için, bu araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Cinsiyete göre, öğrencilerin antisosyal davranış leği puanları arasında anlamlı farklar var mıdır?
2. ğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okula göre, öğrencilerin antisosyal davranış leği puanları arasında anlamlı farklar var mıdır?
3. İlgilendikleri müzik türüne göre, ğrencilerin Antisosyal Davranış leği puanları arasında anlamlı farklar var mıdır?
4. İzledikleri sinema filmi türüne göre, öğrencilerin antisosyal davranış leği puanları arasında anlamlı farklar var mıdır?
5. Sıklıkla takip ettikleri TV programı türüne göre, ğrencilerin Antisosyal Davranış leği puanları arasında anlamlı farklar var mıdır?
6. İlgilendikleri spor dalına göre, ğrencilerin Antisosyal Davranış leği puanları arasında anlamlı farklar var mıdır?

Denenceler

Problem ve alt problemlere bağlı olarak bu araştırmada incelenmesi uygun görülen denenceler aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

1. Cinsiyete göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.
2. Öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okula göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.
3. İlgilendikleri müzik türüne göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.
4. İzledikleri sinema filmi türüne göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.
5. Sıklıkla takip ettikleri TV programı türüne göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.
6. İlgilendikleri spor dalına göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın kapsamına Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kurupelit ve Atakum yerleşkesinde 2003/2004 öğretim yılında Eğitim , Fen – Edebiyat , Mühendislik , Ziraat , İlahiyat , Diş Hekimliği ve Tıp Fakülteleri ile Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda öğrenim gören lisans öğrencileri girmektedir. Bu nedenle araştırma sonuçları, bu fakülte ve yüksek okullarda öğrenim gören öğrencilere ya da benzer nitelikteki diğer fakülte ve yüksek okul öğrencilerine genellenebilir.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan öğrencilerin antisosyal davranış ölçeği puanları, bu çalışmada kullanılan "Antisosyal Davranış Ölçeği"nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır. Ayrıca araştırmanın bağımsız değişkenleri olan cinsiyet, öğrenim gördükleri fakülte veya yüksek okul, ilgilendikleri müzik türü, izledikleri sinema filmi türü, sıklıkla takip ettikleri TV programı türü ve ilgilendikleri spor dalı gibi değişkenlere yönelik bilgiler ise "Kişisel Bilgi Formu"nun ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde antisosyal davranışla ilgili yayın ve araştırmalar incelenirken, önce yurt dışında yapılan araştırmalar sonra da ülkemizde yapılan araştırmalar özetlenmiştir.

Yurt Dışında Yapılan Yayın ve Araştırmalar

Ishikawa ve diğerleri (2001), antisosyal davranışla boy uzunluğu, vücut ağırlığı ve şişmanlık arasındaki bağlantıyı araştırmışlardır. Bunun için 43 antisosyal bireyden oluşan deney grubu ile 44 normal bireyden oluşan kontrol grubunu boy uzunluğu ve vücut ağırlığı bakımından karşılaştırmışlardır. Sonuç olarak antisosyal bireylerin kontrol grubundakilere oranla önemli derecede uzun ve ağır oldukları görülmüştür⁶⁶.

Dinn ve Harris (2000), antisosyal bireyleri frontal lob disfonksiyonu açısından incelemiştir. Bunun için geniş kapsamlı bir kişilik envanteri ve nöropsikolojik test bataryası kullanmışlardır. Sonuç olarak antisosyal davranış eğilimi gösteren bireylerin normal bireylerden farklı olarak frontal lob disfonksiyonu geliştirdiklerini saptamışlardır⁶⁷.

Raine (2002), yapmış olduğu araştırmada antisosyal ve saldırgan davranışlar gösteren çocukları düşük otonomik fonksiyon (otonom sinir

⁶⁶ Ishikawa, S.S. ve diğerleri. "Increased Height and Bulk in Antisocial Personality Disorder and Its Subtypes". *Psychiatry Research*. 105 (2001). s. 211 – 219.

⁶⁷ Dinn, W. M., Harris, C. L. *a.g.m.* s. 173 – 190.

sisteminde işlev düşüklüğü), prefrontal bozukluk ve erken çocukluk dönemi hastalıkları çerçevesinde incelemiştir. Sonuç olarak düşük kalp atışının, noradrenerjik dizgedeki düşük fonksiyonların (norepinefrin hormonunun salgılanması ve işlevlerindeki düşüklük), prefrontal loba disfonksiyonların, doğum komplikasyonlarının ve düşük düzeyde fizyolojik yetersizliklerin antisosyal ve saldırgan davranışlarla önemli ilişkisi olduğu saptanmıştır⁶⁸.

Nakaji ve diğerleri (2003), temporal loblarında tümör bulunan bireyleri incelemişler ve bu bireylerin yüksek antisosyal davranış gösterdiklerini tespit etmişlerdir. Ayrıca bu bireylerin sağ temporal lobları normal bireylerinkinden daha ağırdır. Bu bireylerin temporal loblarının ağırlığı ameliyatla tümörler alındıktan bir müddet sonra normal ağırlığa gerilemiş ve bireylerin antisosyal davranışlarında belirgin bir düzelme olduğu saptanmıştır⁶⁹.

Ramirez (2003), yapmış olduğu araştırmada yüksek düzeyde testosteron hormonunun antisosyal davranışla önemli bir ilişkisi olduğunu saptamıştır. Benzer bir şekilde Aromaki ve diğerleri (1999) suçlular, alkol bağımlıları ve normal bireyler üzerinde testosteron düzeyleri ile antisosyal ve saldırgan davranış arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sonuç olarak yüksek testosteron düzeyiyle antisosyal ve saldırgan davranış arasında pozitif bir korelasyon saptanmıştır⁷⁰.

Moore ve diğerleri (2002), serotonin (bir tür transmitter) 5 – HIAA metaboliti ile antisosyal davranışı arasındaki ilişkiyi saptama amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Bunun için antisosyal davranış gösteren grupla

⁶⁸ Raine, A. a.g.m. s. 417 – 434.

⁶⁹ Nakaji, P. ve diğerleri . a.g.m. s. 430 – 433.

⁷⁰ Aromaki, A.S. ve diğerleri. a.g.m. s. 113 – 123.

göstermeyen grubu karşılaştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda antisosyal grubun 5 – HIAA düzeylerinin, antisosyal olmayan gruba oranla önemli düzeyde düşük olduğu saptanmıştır⁷¹.

Lesch ve Merschendorf (2000), ise serotonin 5 – HT üzerinde yaptıkları araştırmada antisosyal davranış gösteren bireylerin serotonin 5 – HT düzeylerinin normal bireylerden belirgin bir şekilde düşük olduğunu saptamışlardır⁷².

Stevens ve diğerleri (2003), bireylerin antisosyal davranış örüntüleriyle çocukluk ve aile öykülerini karşılaştırarak bir araştırma yapmışlardır. Bunun için 3 grup oluşturmuşlardır. Birinci grup herhangi bir davranış bozukluğu öyküsü bulunmayan 32 kişiden; ikinci grup çocukluklarında davranış bozukluğu öyküsü bulunan fakat AKB bulunmayan 25 kişiden; üçüncü grup ise AKB tanısı almış 34 kişiden oluşmaktadır ve deneklerin hepsi erkektir. Ayrıca tüm denekler ailelerinde alkol kullanımı öyküsü çerçevesinde değerlendirilmiş ve yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda alkol öyküsü bulunan ve bulunmayan denekler arasında önemli farklar olduğu saptanmıştır⁷³.

Lewis ve diğerleri (1983), aynı şekilde alkol kullanan erkek bireyler üzerinde benzer bir çalışma yapmışlar ve alkol kullanan bireylerin kullanmayan bireylere göre önemli ölçüde yüksek antisosyal davranış gösterdiklerini saptamışlardır⁷⁴.

⁷¹ Moore, T.M. ve diğerleri. **a.g.m.** s. 299 – 316.

⁷² Lesch, K.P., Merschendorf, U. **a.g.m.** s. 581 – 604.

⁷³ Stevens. M.C. ve diğerleri. " Executive-Cognitive Functioning in the Development of Antisocial Personality Disorder". **Addictive Behaviors**. 28 (2003). s. 285 – 300.

⁷⁴ Lewis, C.E. ve diğerleri. "Association of Alcoholism and Antisocial Personality in a Narcotic-Dependent Population: The Lexington Addicts". **Psychiatry Research**. 10 (1983). s. 31 – 46.

Bahlmann ve diğeri (2002) 55 alkolik hasta üzerinde araştırma yapmışlardır. Yapmış oldukları incelemenin sonucunda deneklerin büyük çoğunluğunun DSM III-R kriterlerine göre AKB tanısı alacak düzeyde antisosyal davranış ve saldırganlık öykülerinin bulunduğunu saptamışlardır⁷⁵.

Lynam ve diğeri (2003), yapmış oldukları çalışmada 481 kadın ve erkekten oluşan denek grubu üzerinde madde kullanımı ve suiistimali ile AKB arasındaki ilişkiyi incelemişler ve iki olgu arasında önemli bir ilişki olduğunu saptamışlardır⁷⁶.

Adalbjarnardottir ve Rafnsson (2002), İzlanda'da 1293 kişilik 9. sınıf öğrencisi üzerinde 14 yaşından 17 yaşına kadar süren boylamsal bir araştırma yapmışlardır. Buna göre öğrencilerin günlük sigara içme davranışları, ağır alkol kullanımı ve yasadışı madde kullanımı değişkenleriyle antisosyal davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre 14 yaşında antisosyal davranış gösteren ve alkol kullanan öğrencilerin 17 yaşında daha ağır alkol kullanımı ve daha yüksek antisosyal davranış gösterdikleri saptanmıştır⁷⁷.

Antisosyal gençlerle başka sosyal problemler yaşayan gençleri karşılaştırmak amacıyla yaptıkları araştırmada Andershed ve diğeri (2002), bu doğrultuda gençler ve aileleriyle görüşme yaparak sosyal davranışlar çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Çalışmanın sonuçlarına göre antisosyal davranış sergileyen gençlerin, düşük sosyal uyumlu ve

⁷⁵ Bahlmann, M. ve diğeri. *a.g.m.* s. 195 – 200.

⁷⁶ Lynam, D.R. ve diğeri. "The Contribution of Personality to the Overlap Between Antisocial Behavior and Substance Use/Misuse". *Aggressive Behavior*. Vol. 29. (2003). s. 316 – 331.

⁷⁷ Adalbjarnardottir, S., Rafnsson, F.D. "Adolescent Antisocial Behavior and Substance Use Longitudinal Analyses". *Addictive Behaviors*. 27 (2002). s. 227 – 240.

asosyal davranışlarda bulunan gençlere oranla daha saldırgan, şiddet eğilimli ve çok yönlü davranış bozuklukları sergileyen davranışlar gösterdiği ve yine antisosyal gençlerin etiyolojik arka planlarının diğer gençlere oranla belirgin farklılıklar gösterdiği saptanmıştır⁷⁸.

Derzon'a (2001) göre, gençlikte sergilenen antisosyal davranışlar sonradan işlenecek olan suçlar için bir haberci niteliği taşımaktadır. Bu savını doğrulamak için Derzon, 82 araştırma raporunu ve 58 çalışmayı inceleyerek bir meta-analiz gerçekleştirmiştir. Buna göre antisosyal davranış sergilemeyle daha sonradan herhangi bir suç işleme arasındaki korelasyonun $r = .33$ olduğu saptanmıştır⁷⁹.

Benzer şekilde Hare (1999) de antisosyal kişilik bozukluğu olanların ve antisosyal davranışlar sergileyen gençlerin büyük çoğunlukla suç işlediklerini ve şiddet eylemlerinde bulduklarını belirtmiştir⁸⁰.

Shaw ve diğerleri (2000), yapmış oldukları boylamsal araştırmada iki grup çocuğu okul yaşantılarının başlangıcına kadar antisosyal davranışlar ve davranış bozuklukları çerçevesinde incelemişlerdir. Bunun sonucunda aileden ve çocuktan kaynaklanan faktörlerle sosyodemografik faktörlerin antisosyal davranışın gelişmesinde önemli rol oynadığını saptamışlardır. Ayrıca yaşamın ilk iki yılında verilen çocuk bakımının da antisosyal davranışın gelişmesinde büyük önem sahibi olduğu araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır⁸¹.

⁷⁸ Andershed, H. ve diğerleri. "The Usefulness of Self-Reported Psychopathy-Like Traits in the Study of Antisocial Behavior Among Non-Referred Adolescents". **European Journal Of Personality**". 16: (2002). s. 383 – 402.

⁷⁹ Derzon, J.H. "Antisocial Behavior and The Prediction of Violence: A Meta-Analysis". **Psychology in the Schools**. Vol. 38(2). (2001). s. 93 – 106.

⁸⁰ Hare, R. "Psychopathy as a Risk Factor for Violence". **Psychiatric Quarterly**. Vol.70, No: 3. (1999) . s. 181 – 197.

⁸¹ Shaw, D.S. ve diğerleri. "A Truly Early Starter Model of Antisocial Behavior Revisited". **Clinical Child and Family Psychology Review**. Vol. 3, No:3. (2000). S. 155 – 172.

Hipwell ve diğeri (2002), 2451 kız çocuğundan oluşan bir örneklem üzerinde çocukların antisosyal davranışları ve genel kişilik özellikleri hakkında çocukların kendilerinden, ailelerinden ve öğretmenlerinden veri toplamak yöntemiyle bir araştırma yapmışlardır. Buna göre antisosyal davranışlar daha çok 4 yaş grubunda toplanmaktadır. Ayrıca daha küçük yaştaki kız çocuğuna sahip ebeveynlerin ifade ettikleri antisosyal davranışlarla daha ileri yaşta kız çocuğu sahibi ebeveynlerin ifadeleri arasında önemli farklar saptanmıştır. Öğretmenler ise ailelere oranla daha fazla antisosyal davranış rapor etmişlerdir⁸².

Loeber ve diğeri (2002), 13 – 19 yaş arasında bulunan ve davranış bozukluğu, AKB ve çeşitli psikiyatrik tanılar almış gençler üzerinde yapmış oldukları araştırmada AKB tanısı almış gençlerin %90'ının daha önce davranış bozukluğu tanısı aldıklarını saptamışlardır⁸³.

Ang ve Hughes (2001), 38 çalışma üzerinde yaptıkları bir meta-analizde sosyal beceri eğitiminin antisosyal davranışı önlemekte ve sağıltmakta oldukça faydalı olduğunu saptamışlardır⁸⁴.

Simons ve diğeri (2002), 236 genç çift üzerinde duygusal bir ilişkinin antisosyal davranış üzerindeki etkilerini saptamayı amaçlayan boylamsal bir çalışma yapmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre antisosyal davranış eğilimleri olan bir partnerle duygusal bir birlikteliğin olmasının antisosyal eğilimleri ve suç davranışını artırdığı saptanmıştır. Ayrıca

⁸² Hipwell, A.E. ve diğeri. "Characteristics of Girls With Early Onset Disruptive and Antisocial Behavior". **Criminal Behavior and Mental Health**. 12 (2002). s. 99 – 118.

⁸³ Loeber, R. ve diğeri. "What Are Adolescent Antecedents to Antisocial Personality Disorder". **Criminal Behavior and Mental Health**. 12 (2002). s. 24 – 36.

⁸⁴ Ang, R.P., Hughes, J.N. "Differential Benefits of Skills Training With Antisocial Youth Based On Group Composition". **School Psychology Review**. Vol.31. (2001). s. 164 – 185.

kadınlar üzerinde geleneksel bir sevgili, güçlü bir meslek yaşantısı ve geleneksel yetişkin arkadaşlar gibi faktörlerin antisosyal davranış için riskleri azalttığı buna karşın erkeklerde yalnızca geleneksel yetişkin arkadaşların aynı etkiyi yaptığı gözlenmiştir⁸⁵.

Spotts ve diğerleri (2001), yapmış oldukları araştırmada genetik ve çevresel faktörlerin ergenlerin sosyal problem çözme becerileri ve antisosyal davranışları üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Bunun için ilk seferde 720 aileden; ikinci seferde 440 aileden oluşan bir örneklem grubu kullanmışlardır. Buna göre, genetik faktörlerin antisosyal davranış üzerinde etkili olduğunu ancak sosyal problem çözme becerisi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını; çevresel etmenlerin ise her iki alanda da etkili olduğunu saptamışlardır⁸⁶.

Aquino ve Douglas (2003), üç ayrı kurumdan oluşturdukları 308 çalışan üzerinde yaptıkları araştırmada; kimlik karmaşasının çalışanların antisosyal davranışlarıyla doğrudan ilintili olduğunu ve bu etkinin düşük statüde çalışanlarda yüksek statüde çalışanlara oranla daha yüksek olduğunu saptamışlardır⁸⁷.

Duncan ve diğerleri (2002), 10, 12 ve 14 yaş gruplarından 356 ergen üzerinde, toplum yanlısı (prososyal) davranış (sportif ve kültürel faaliyetler, gönüllü çalışmalar vs.) ve antisosyal davranış arasındaki ilişkileri açıklamaya yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerini aile gelir düzeyi ve ebeveynlerin boşanmış olup

⁸⁵ Simons, R.L. ve diğerleri. "A Test of Life-Course Explanations for Stability and Change in Antisocial Behavior From Adolescence to Young Adulthood". **Criminology**. Vol. 40. (2002). s. 401 – 432.

⁸⁶ Spotts, E.L. ve diğerleri. "The Relation Between Observational Measures Of Social Problem Solving And Familial Antisocial Behavior". **Journal of Research on Adolescence**. Vol.11. (2001). s. 351 – 374.

⁸⁷ Aquino, K., Douglas, S. "Identity Threat and Antisocial Behavior in Organizations". **Organizational Behavior and Human Decision Processes**. 90 (2003). s. 195 – 208.

olmaması teşkil etmiştir. Buna göre, toplum yanlısı davranış gösteren ergenlerle antisosyal davranış sergileyen ergenler arasında farklılık olduğu saptanmıştır. Ayrıca, yüksek gelir grubundan gelen ergenlerle ebeveyni bir arada yaşayan ergenlerin daha çok toplum yanlısı davranışlar gösterdiği de araştırmanın bulguları arasındadır⁸⁸.

Miller ve diğerleri (1999), 97 erkek ergen üzerinde yaptıkları araştırmada, şahit olunan toplumsal şiddetin ve aile içi çatışmaların bu ergenlerin antisosyal davranışları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Buna göre, toplumsal şiddete tanık olan ve ebeveynleriyle çatışmalar yaşayan ergenlerin yüksek antisosyal davranış gösterdiği; aynı şekilde toplumsal şiddete tanık olan ebeveynleriyle düşük düzeyde çatışma yaşayan ergenlerin de yüksek antisosyal eğilim gösterdiği saptanmıştır⁸⁹.

Mahoney ve Stattin (2000), yaptıkları araştırmada, ergenlerin boş vakitlerini değerlendirme davranışları ile antisosyal davranışları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bunun için 14 yaşındaki ergenlerden ve onların ailelerinden oluşan 703 kişilik bir örneklem grubu kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre yüksek yapıda boş zaman etkinliğinde bulunan ergenler (sportif ve kültürel faaliyetler vs.) düşük yapıda etkinlikte bulunanlara (eğlenmek, gezmek gibi) oranla daha düşük antisosyal eğilim göstermişlerdir⁹⁰.

Paternoster ve diğerleri (2003), çalışan gençler üzerinde yaptıkları araştırmada; çalışan gençlerin, çalışmayan ve sadece eğitimlerini

⁸⁸ Duncan, S.C. ve diğerleri. "Relations Between Youth Antisocial and Prosocial Activities". *Journal of Behavioral Medicine*. Vol.25. (2002).s. 425 – 438.

⁸⁹ Miller, L.S. ve diğerleri. "Witnessed Community Violence and Antisocial Behavior in High-Risk Urban Boys". *Journal of Clinical Child Psychology*. Vol. 28, No: 1. (1999).s.2 – 11.

⁹⁰ Mahoney, J.L., Stattin, H. "Leisure Activities and Adolescent Antisocial Behavior". *Journal of Adolescence*. 23 (2000) s. 113 – 127.

sürdüren gençlere oranla daha fazla antisosyal davranış gösterdiklerini saptamışlardır⁹¹.

Egeland ve diğerleri (2002), çocuğun gelişimi sırasında ailesinden veya ona bakıcılık yapan kimselerden gördüğü kötü muamelenin antisosyal davranışa olan etkilerini yapmış oldukları boylamsal bir araştırmada incelemişlerdir. Buna göre kötü muameleye maruz kalan ve dışlanan çocukların büyük bir çoğunluğunun ileride antisosyal davranışlar geliştirdiği saptanmıştır⁹².

Shann (1999), 1503 orta öğretim öğrencisi ve 92 öğretmen üzerinde okul başarısı ile antisosyal davranış ile toplum yanlısı (prososyal) davranış arasındaki ilişkileri saptama amacıyla bir araştırma yapmıştır. Buna göre okul başarısı yüksek olan öğrencilerde yüksek bir toplum yanlısı davranış ve düşük antisosyal davranışlar bulunduğu; buna karşın okul başarısı düşük olan öğrencilerde ise düşük toplum yanlısı davranış ve yüksek antisosyal davranışın sergilendiği saptanmıştır⁹³.

Jaffee ve diğerleri (2003), babasıyla birlikte yaşayan ve küçük yaşta babasını kaybetmiş ya da ayrılmış 116 çocuk üzerinde yaptıkları çalışmada babasından ayrı yaşayan çocukların antisosyal davranışlar geliştirdiğini ve yine aynı şekilde babasıyla uzun süre yaşayan ancak babası da antisosyal olan çocukların da antisosyal davranışlar sergilediğini saptamışlardır⁹⁴.

⁹¹ Patemoster, R. ve diğerleri. "The Effect of Teenage Employment on Delinquency and Problem Behaviors". **Social Forces**. 82(1). (2003) s. 297 – 335.

⁹² Egeland, B. ve diğerleri. "The Long Term Consequences of Maltreatment in the Early Years". **Children Services: Social Policy, Research and Practice**. 5(4), (2002). s. 249 – 260.

⁹³ Shann, M.H. "Academics and a Culture of Caring: The Relationship Between School Achievement and Prosocial and Antisocial Behaviors in Four Urban Middle Schools". **School Effectiveness and School Improvement**. Vol.10, No: 4. s. 390 – 413.

⁹⁴ Jaffee, S.R. ve diğerleri. **a.g.m.** s. 109 – 126.

Babalarla ilgili olarak Moss ve diğeri (2001) tarafından yapılan bir araştırmada antisosyal davranış gösteren ve alkol – madde bağımlılığı bulunan babaların çocuklarıyla normal babaya sahip çocuklar karşılaştırılmış ve normal babaların çocukları lehine anlamlı bir fark olduğu bildirilmiřtir⁹⁵.

Reti ve diğeri (2002) yapmış oldukları çalışmalarda ebeveyn davranışı, ana – babanın çocuğa bakımının niteliği, ebeveyn sınırlayıcılığı ve ana – babanın çocuğu yadsıması gibi olgularla çocuğun geliştirdiği davranım bozukluğu ve antisosyal davranış arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıřlardır⁹⁶.

Straus ve Mouradian (1998), ABD'deki 933 anne ve çocuğu üzerinde yaptıkları çalışmada annenin uyguladığı bedensel şiddet içeren cezalandırmaların çocuğun davranım bozukluğu ve AKB geliştirmesine anlamlı ölçüde etki ettiğini saptamıřlardır⁹⁷.

Habel ve diğeri (2002), duygusal süreçlerle antisosyal davranış arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Araştırmada duygusal süreçler sığ duygusallık, derin duygusallık ve empati şeklinde ele alınmıştır. Bunun için 17 AKB tanısı almış hasta grubu ile 17 normal bireyden oluşan bir grup karşılaştırılmıştır. Araştırmada ayrıca Psikopatik Sapma Ölçeği (PCL-R) kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, antisosyal bireylerin duygusal ayrıntıları görebilme konusunda normal bireylerden oluşan gruba göre oldukça

⁹⁵ Moss, H.B. ve diğeri. **a.g.m.** s. 269 – 278.

⁹⁶ Reti, I.M. ve diğeri. **a.g.m.** s. 126 – 133.

⁹⁷ Straus, M.A., Mouradian, V.E. **a.g.m.** s. 353 – 374.

başarısız olduğu ve antisosyal bireylerin normal bireylere göre empati konusunda da düşük beceri sergiledikleri saptanmıştır⁹⁸.

Herpertz ve Sass (2000), antisosyal kişilik bozukluğu ile duygusal işlevlerde yetersizlik arasında önemli bir ilişkinin olduğunu savunmaktadırlar. Antisosyal kişilik bozukluğu olan bireyler başkalarının davranışları altında yatan gerçek niyeti görememekte; kendilerini suça iten duyguları fark edememekte ve bunlara engel olamamakta ve de başkalarının duygularını anlamakta zorlanmaktadırlar. Bu da duygusal süreçler ile antisosyal davranış arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir⁹⁹.

Blair ve diğerleri (1995), antisosyal bireylerin duygusal yeterliklerini saptama amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Bunun için 25 antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almış bireyden oluşan bir grup ve 25 normal bireyden oluşan gruba PCL-R (Psikopatik Sapma Ölçeği) ile birlikte mutluluk, üzüntü, utanma ve suçluluk duygularını içeren 4 küçük öykü verilmiş ve bireylerden bu öykülerde hakim bulunan duyguyu ifade etmeleri istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre mutluluk, üzüntü ve utanma duygularının hakim olduğu öykülere ilişkin ifadelerde iki grup arasında bir fark olmadığı ancak antisosyal bireylerin suçluluk duygusu içeren öykülere ait duyguları ifade etmekte normal bireylere göre daha başarısız olduğu saptanmıştır¹⁰⁰.

⁹⁸ Habel, U. ve diğerleri. "Emotional Processing in Psychopathic Personality". **Aggressive Behavior**. Vol. 28. (2002). s. 394 – 400.

⁹⁹ Herpertz, S.S., Sass, H. "Emotional Deficiency and Psychopathy". **Behavioral Sciences and The Law**. 18 (2000). s. 567 – 580.

¹⁰⁰ Blair, R.J.R. ve diğerleri. "Emotion Attributions in the Psychopath". **Person.Diff.** Vol. 19. No:4. (1995) s. 431 – 437.

Benzer bir çalışma gerçekleştiren Loney ve diğerleri (2003), yaş ortalaması 16 olan bir ergen örneklem grubu kullanmışlardır. Buna göre deneklerin negatif ve pozitif duygusal içeriği olan ve duygusal içeriği olmayan kelimelere karşı gösterdikleri tepkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre duygusal küntlük sergileyen antisosyal bireylerin negatif duygusal içerikli kelimelere daha yavaş tepkide buldukları buna karşın dürtüsel davranan antisosyal bireylerin de bu kelimelere daha hızlı tepki verdiği saptanmıştır¹⁰¹.

Klein ve diğerleri (1993), ergenlerin antisosyal ve riskli davranışlarıyla kitle iletişim araçlarını kullanmalarına ilişkin bir araştırma yapmışlardır. Bunun için ABD'nin güneyinde yer alan 10 kentten random yöntemle seçilmiş, 14 – 16 yaşları arasında 2760 ergenden oluşan bir örneklem grubu kullanmışlardır. Araştırmanın bulgularına göre antisosyal davranış sergileyen ergenlerin diğer gruba oranla daha fazla radyo dinledikleri ve televizyon seyrettikleri saptanmıştır. Ayrıca antisosyal davranış sergileyen beyaz ırktan ergenlerin en çok dinledikleri müzik türünün "heavy metal" olduğu ve genel olarak antisosyal ergenlerin spor ve müzik dergilerini daha sık takip ettikleri araştırmanın bulguları arasındadır¹⁰².

Cantor (2000), bugüne kadar yapılan araştırmalar ve meta analizler incelendiğinde, şiddet içerikli filmlerin ve medya yayınlarının doğrudan antisosyal davranışla ilişkili olduğunun görüleceğini belirtmektedir. Ayrıca Cantor'a göre bu tarz yayınları sıklıkla izleyenlerde ve özellikle bu tarz

¹⁰¹ Loney, B.R. ve diğerleri. "Callous-Unemotional Traits, Impulsivity and Emotional Processing in Adolescents With Antisocial Behavior Problems". *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*. Vol. 32, No: 1 (2003) s. 66 – 80.

¹⁰² Klein, J.D. ve diğerleri. "Adolescents' Risky Behavior and Mass Media Use". *Pediatrics*. Vol.92, No: 1 (1993) s. 24 – 31.

yayınları seyretmekten zevk alanlarda duygusal duyarsızlaşmanın gözleendiğini ve bu bireylerin şiddet içeren sahnelerde kurbanı üzölmek yerine şiddet uygulayana öykündüğünü belirtmiştir¹⁰³.

Rosenkoetter ve diğeri (2004), 177 ilkokul 1., 2. ve 3. sınıf öğrencisi üzerinde yaptıkları bir araştırmanın sonucunda televizyonda gösterilen şiddet sahnelerinin çocuklardaki şiddet içerikli ve antisosyal davranışları artırdığını saptamışlardır¹⁰⁴.

Greene ve Bynum (1982) ise, yaptıkları araştırmada televizyonların en çok seyredildiği saatler olan akşam saatlerinde yayınlanan toplam 48 saatlik televizyon yayınına incelemişler ve bu yayınların etkilerini ergenler ve genç yetişkinler üzerinde gözleyerek raporlaştırmışlardır. Buna göre araştırmanın sonucunda televizyonlardaki şiddet içerikli sahnelerin doğrudan antisosyal davranışı etkilediğini ve buna bağlı olarak da suç oranını artırdığını saptamışlardır¹⁰⁵.

Pennell ve Browne (1999), şiddet içeren filmlerin ve yayınların gençlerde suç işleme davranışını artırdığını ifade etmektedir. Onlara göre şiddet içerikli filmler saldırgan davranışları ve suç rollerini taklit etmeye yol açmakta, saldırgan dürtüleri tetiklemekte, kurbanların durumlarına karşı duygusal duyarsızlaşmaya neden olmakta ve suç davranışlarının toplumda bir yer edinme için önemli bir araç olduğu kanısına varma şeklinde etkileri olmaktadır. Ayrıca suç işlemiş olan gençlerin bu tarz

¹⁰³ Cantor, J. "Media Violence". *Journal of Adolescent Health*. 27 (2000) s. 30 – 34.

¹⁰⁴ Rosenkoetter, L.I. ve diğeri. "Mitigating The Harmful Effects of Violent Television". *Applied Developmental Psychology*. 25 (2004) s. 25 – 47.

¹⁰⁵ Greene, J.R., Bynum, T.S. "T.V. Cooks: Implications of Latent Role Models For Theories of Delinquency". *Journal of Criminal Justice*. Vol. 10 (1982) s. 177 – 190.

filmlere ilgi duymasının en önemli sebebi bu gençlerin suç işlemeye yatkınlığının olmasıdır¹⁰⁶.

Freixanet (1995), 77 antisosyal birey, 332 riskli sporlarla ilgilenen birey, 170 toplum yanlısı aktivitelerde bulunan birey ve 54 herhangi bir özelliği bulunmayan ve kontrol grubunu teşkil eden bireyden oluşan bir örneklem grubunda, riskli sporların antisosyal davranışa etkisini saptama amacıyla bir araştırma yürütmüştür. Buna göre, riskli sporlarla ilgilenenlerin (dövüş sporları, doğa sporları vs.) daha fazla antisosyal eğilim sergiledikleri saptanmıştır¹⁰⁷.

¹⁰⁶ Pennell, A.E., Browne, K.D. "Film Violence and Young Offenders". **Aggression and Violent Behavior**. Vol. 4, No: 1. (1999) s. 13 – 28.

¹⁰⁷ Freixanet, M.G. "Prosocial and Antisocial Aspects of Personality". **Person. Individ. Diff.** Vol.19, No: 2. (1995) s. 125 – 134.

Yurt İçinde Yapılan Yayın ve Araştırmalar

Bu araştırma çerçevesinde yapılmış olan kaynak taraması sonucunda, üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem grubu üzerinde yapılmış olan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak, antisosyal davranış ve antisosyal kişilik bozukluğu ile ilgili olarak yapılmış olan araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Engeler (1999), ortaokul ve liselerde öğrenim görmekte olan 407 suç işlememiş ergen üzerinde bir çalışma yapmıştır. Bu ergenlerden antisosyal kişilik bozukluğuna eğilimi olanları saptama amacıyla Cornell Index testi uygulanmış bunun sonucunda da ergenlerin %10,2'sinin (n=42) antisosyal eğilimli olduğu saptanmıştır. Bu ergenlerin normal ergenlere oranla hangi psikolojik ve psikopatolojik bakımlardan farklılık sergilediğini saptama amacıyla örneklem grubuna Eysenck Kişilik Envanteri uygulanmış ve iki grup arasındaki farklar karşılaştırılmıştır. Buna göre, antisosyal eğilim gösteren ergenlerin daha fazla psikopatolojik yakınmaya sahip olduğu, nörotik ve psikotik kişilik özelliklerini daha çok sergiledikleri saptanmıştır. Ancak dışadönüklük açısından iki grup arasında herhangi bir fark gözlenmemiştir. Ayrıca, antisosyal ergenlerin kişilik yapısının suç işlemiş ergenlerin kişilik yapısına benzerlik gösterdiği de araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır¹⁰⁸.

zmenler (1995), suç örüntülerine göre ağır (n=72) ve hafif (n= 69) olarak ayrılmış iki antisosyal grubun psikososyal farklarının belirlenmesi amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bunun için deneklere yarı yapılandırılmış

¹⁰⁸ Engeler, A. "Antisosyal Kişilik Bozukluğuna Eğilimli Ergenlerin Psikopatolojik ve Kişilik zellikleri Açısından İncelenmesi". İstanbul: İstanbul Üniversitesi. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 1999.

görüşme formu, MMPI (Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri) özel alt testleri ve sosyal destek ölçeği uygulanmıştır. Buna göre, çocukluk çağından beri devam eden saldırgan davranışların, aile yapısında bozulmaların, aile bireylerinde alkolizmin, antisosyal davranışın ve suç oranının, bozulmuş toplumsal ilişkilerin, erken yaşta alkol ve uyuşturucu madde kullanımının hafif suç grubu ile karşılaştırıldığında ağır suç grubunda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla olduğu saptanmıştır¹⁰⁹.

Türkçapar (2002), AKB tanısı almış 153 hasta üzerinde işledikleri suçların ve şiddet eylemlerinin nitelikleri ve bu suçların sosyal, kültürel ve psikolojik değişkenlerden ne şekilde etkilendiğinin saptanması amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Buna göre çocukluk çağı antisosyal davranışları ile yetişkinlikte ortaya çıkan AKB arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Evden kaçma davranışı en çok gasp suçunu işleyenlerde görülürken; fiziksel kavgalara girişme, kavgalarda silah ve alet kullanma, hayvanlara eziyet etme en sık cinayet suçunu işleyenlerde; çevreye fiziksel zarar verme, yangın çıkarma ve cinsel saldırı en sık hırsızlık suçu işleyenlerde; insanlara eziyet etme ise en sık yaralama suçu işleyenlerde görülmüştür¹¹⁰.

Süer (1998), şiddet suçu işlemiş 40 antisosyal erkek ve şiddet içermeyen suç işlemiş 30 antisosyal erkek üzerinde bir araştırma yapmıştır. Bunun için araştırmada MMPI ve Şiddet Derecelendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda şiddet içeren suç davranışı

¹⁰⁹ Özmenler, K.N. "Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Suç Örüntüsüne Göre Psikososyal Özelliklerin İncelenmesi". Ankara: GATA. **Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi**, 1995.

¹¹⁰ Türkçapar, M.H. "Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Suç ve Şiddet Eylemlerine Göre Sosyal ve Psikolojik Özellikler". Ankara: Ankara Üniversitesi. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2002.

gösteren grubun eğitim ve ekonomik düzeyinin düşük olduğu, aile bağlarının zayıf, ana-baba-çocuk ilişkisinin yetersiz olduğu, babalarında suç öyküsünün bulunduğu, aile içinde şiddete tanıklık ettikleri ve şiddetle karşılaştıkları, çocukluklarında istismara (özellikle de fiziksel istismara) uğradıkları ve ihmal edildikleri, ilk suç işleme yaşlarının oldukça düşük olduğu (16 yaş), askerlikte ciddi disiplin sorunları yaşadıkları saptanmıştır. Ayrıca kişilik özellikleri açısından yapılan incelemede, şiddet içeren suç işleyen antisosyal kişilik bozukluğu olanların kişilik özelliklerinde ciddi şiddet eğilimlerinin, can yakıcı ve düşmanca tutumun, kötü toplumsal ilişkileri düşündürecek paranoid, benmerkezci ve narsistik bir yapının bulunduğu görülmüştür. Bunun yanında, anksiyete, depresyon ve suçluluk duygusu yaşamadıkları ortaya koyulmuştur¹¹¹.

Önder (1996), Sivas ilinde 500 haneden tabakalı örnekleme yoluyla seçilen 994 birey üzerinde antisosyal kişilik bozukluğunun yaygınlığının ve bazı sosyodemografik değişkenlerle ilişkisinin saptanması amacıyla bir çalışma yapmıştır. Örneklem grubuna DIS-III-R (Diagnostic Interview Schedule) Antisosyal Kişilik Bozukluğu Alt Ölçeği ve Sosyodemografik Bilgi Formu uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda AKB'nin son bir yıl için yaygınlığı %1,8, yaşam boyu yaygınlığı %3 olarak bulunmuştur. Kadınlardaki yaygınlığı yaşam boyu %0,4, son bir yıl için %0; erkeklerdeki yaygınlığı yaşam boyu %5.58, son bir yıl için %3.5 olarak bulunmuştur¹¹².

¹¹¹ Süer, H. "Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışı Gösteren Antisosyal Kişilik Bozukluğu Olan Olguların Kişilik Özellikleri ve Geçmiş Yaşam Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması". İstanbul: İstanbul Üniversitesi. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998.**

¹¹² Önder, Z. "Sivas İl Merkezinde Antisosyal Kişilik Bozukluğunun Epidemiyolojisi". Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi. **Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, 1996.**

Sonuç olarak; antisosyal davranış ve antisosyal kişilikle ilgili olarak yurt dışında önemli sayıda araştırma yapıldığı görölmektedir. Ülkemizde de antisosyal kişilik ve antisosyal davranış ile ilgili araştırmaların giderek artacağı söylenebilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerin analizi ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Evren

Bu araştırmanın evreni; 2003 – 2004 öğretim yılında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı Samsun Eğitim Fakültesi, Samsun Fen – Edebiyat, Mühendislik, Ziraat, İlahiyat, Diş Hekimliği ve Tıp Fakültesi ile Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda öğrenim görmekte olan 6143'ü kız, 7031'i erkek toplam 13174 öğrenciyi kapsamaktadır. Evreni oluşturan öğrencilerin fakülte / yüksek okul, ve cinsiyete göre dağılımları TABLO – 1'de verilmiştir.

Örnekleme

Araştırmanın örnekleme yukarıda belirtilen fakültelerden ve yüksek okuldan random örnekleme yöntemiyle seçilmiş 1014 öğrenciden oluşmaktadır. Örnekleme oluşturan öğrencilerin, fakülte / yüksek okul ve cinsiyete göre dağılımı TABLO – 2' de verilmiştir.

TABLO 1

**Evreni Oluşturan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte ,
Yüksek Okul ve Cinsiyete Göre Dağılımı**

Fakülte	Cinsiyet		Toplam	Yüzde
	Kız	Erkek		
Eğitim Fakültesi	3218	2499	5717	43,39
Fen – Edebiyat Fakültesi	1354	1755	3109	23,59
Mühendislik Fakültesi	388	901	1289	9,78
İlahiyat Fakültesi	215	188	403	3,05
Ziraat Fakültesi	227	616	843	6,39
Tıp Fakültesi	515	725	1240	9,41
Diş Hekimliği Fakültesi	111	120	231	1,75
BESYO	115	227	342	2,59
Toplam	6143	7031	13174	100

TABLO 2

**Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte /
Yüksek Okul ve Cinsiyete Göre Dağılımı**

Fakülte	Cinsiyet		Toplam	Yüzde
	Kız	Erkek		
Eğitim Fakültesi	151	138	289	28,5
Fen – Edebiyat Fakültesi	68	87	155	15,3
Mühendislik Fakültesi	21	87	108	10,7
İlahiyat Fakültesi	56	41	97	9,6
Ziraat Fakültesi	37	63	100	9,9
Tıp Fakültesi	59	58	117	11,5
Diş Hekimliği Fakültesi	36	26	62	6,1
BESYO	37	49	86	8,5
Toplam	465	549	1014	100

Veri Toplama Araçları

Bu araştırma için gerekli veriler, doğrudan doğruya örnekleme giren öğrencilerin kendilerinden toplanmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan öğrencilerin "Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları" nı belirlemek amacıyla "Antisosyal Davranış Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada bağımsız değişkenler olarak ele alınan öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okul, cinsiyet, ilgilendikleri müzik türü, izledikleri sinema filmi türü, sıklıkla takip ettikleri TV programı türü ve ilgilendikleri spor dalı değişkenleri hakkındaki bilgilerin toplanması için araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Antisosyal Davranış Ölçeği

Antisosyal Davranış Ölçeği Kartallar (1996) tarafından geliştirilmiştir. Kartallar bu ölçeği geliştirirken 300 hükümlü, 289 normal ve 151 psikiyatrik hasta olma üzere toplam 740 kişilik bir örneklem grubu kullanmıştır. Bu örneklemin 485'i erkek, 255'i de kadın deneklerden oluşmaktadır.

İlk olarak geliştirilen Antisosyal Davranış Ölçeği "Doğru", "Yanlış" şeklinde cevaplandırılan 147 sorudan oluşmaktadır. Beklentiye uygun yanıt verenlere "1" puan, beklentiye uygun yanıt vermeyenlere "0" puan verilmiştir. Her "1" puan toplanarak, toplam puan oluşturulmuştur.

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin geliştirme aşamalarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri'nin (MMPI) suç davranışını en fazla ölçtüğü araştırmalarda saptanan klinik skalaları ve değişik araştırmacıların bu klinik skalalardan oluşturdukları alt skalalardaki maddeler bir araya getirilerek bir madde havuzu oluşturulması hedeflenmiştir. Bu çerçevede şizofreni, mani, psikopati ve impulsivite alt skalaları alınarak, bu skalalardaki maddelerden 209 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur.
2. Toplanan maddeler arasında tekrarlayanlar çıkarılarak madde sayısı 147'ye düşürülmüştür.
3. 147 madde kura ile çekilerek rasgele dağılımları sağlanmaya çalışılmıştır.
4. Bu maddeler, tek tek Kartallar ve alanla ilgili bir uzman tarafından gerektiğinde ifadelerde değişiklik yapılarak anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır.
5. Ölçek bu haliyle psikiyatri, adli psikiyatri, kriminoloji, sosyoloji, hukuk, istatistik, test geliştirme ve Türk Dili ve Edebiyatı uzmanlarından oluşan 8 kişilik bir uzman grubuna verilerek, ölçme amacına uygunluğunu test etmeleri ve anlaşılır olup olmadığını gözden geçirmeleri, önerileri ile birlikte istenmiştir. Böylece ölçeğin yüzeysel geçerliliği gerçekleştirilmiştir.
6. Yukarıda belirtilen uzmanların önerileri dikkate alınarak maddeler üzerinde bir takım geliştirmeler ve düzeltmeler yapılarak, ölçeğe son şekli verilmiştir.

7. 147 madde ön çalışma amacıyla 90 kişilik normal bireylerden oluşan bir örnekleme uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda tam ve doğru olarak anlaşılmayan soru maddeleri bulunmuş ve 147 soru maddesinden oluşan ölçek araştırmanın örneklemine (hükümlü, normal ve psikiyatrik hasta grubuna) uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda madde analizi yoluyla, hükümlü grubu normal ve psikiyatrik hasta gruplarından ayırt edemeyen soru maddeleri ve hükümlü grupta toplam puanlara yeterince katkısı bulunmayan soru maddeleri işlem dışı bırakıldıktan sonra 147 madde 40 maddeye indirgenmiştir. 40 maddeden oluşan ölçeğin son hali güvenirlik çalışması için 90 kişilik normal kişilerden oluşan gruba ve araştırmanın hükümlü, normal ve psikiyatrik hastalardan oluşan örnekleme uygulanmıştır.
8. Kalan maddeler üzerinde yapılan faktör analizinden sonra 15., 18. ve 66. maddelerin faktörler üzerinde etkili olmadığı tespit edilerek işlem dışı bırakılmıştır. Bunun üzerine Antisosyal Davranış Ölçeği'nin son hali 37 maddeden oluşmuştur.

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin Güvenirliği

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin güvenirliğinin hesaplanması amacıyla Kartallar tarafından ilk olarak ön test – son test korelasyonu hesaplanmış ve sonuç $r=.82$; $p<0.001$ olarak bulunmuştur.

Ayrıca Kartallar iç tutarlılığı tespit etmek amacıyla Kuder – Richardson 20 tekniğini uygulayarak güvenirlik katsayılarını bulmuştur. Buna göre üç alt grup için Antisosyal Davranış Ölçeği'nin KR – 20 ölçüleri şu şekildedir: Normal grup için ($n=289$) $KR-20=0.83$; Hükümlü grubu için ($n=300$) $KR-20=0.82$; Psikiyatrik hasta grubu için ise ($n=151$) $KR-20=0.84$. Buna göre 40 soru maddesinde oluşan ölçeğin her üç grup için de güvenilir olduğu görülmektedir.

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin Geçerliği

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin geçerlik çalışmasında ilk olarak üç grup arasında Antisosyal Davranış Ölçeği'nden alınan puanlar arasında farklılık olup olmadığını belirleme amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi Tekniği ve buna bağlı olarak Newman – Kauls tekniği uygulanmıştır. Buna göre, psikiyatrik hasta grubu ile normal grubun ölçek puanları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($F=85.16$; $p<0.001$) görülmüştür. Bunun yanı sıra hükümlü grupla normal grubun ölçek puanları arasındaki farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($F=85.16$; $p<0.001$) ve hükümlü grupla psikiyatrik hasta grubunun ölçek puanları arasındaki farklılığın da istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($F=85.16$; $p<0.001$) saptanmıştır.

40 maddeden oluşan Antisosyal Davranış Ölçeği'nden alınan toplam puanlar üzerinde yaşın ve cinsiyetin etkili olup olmadığına ilişkin korelasyon katsayıları ve anlamlılık düzeylerine bakılmıştır. Buna göre genel olarak Antisosyal Davranış Ölçeği'nde yaşın toplam puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılığa işaret ettiği ancak cinsiyet etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Örnekleme üzerinden üç grup birleştirilerek yapılan faktör analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı dört faktör elde edilmiş; başka bir deyişle Antisosyal Davranış Ölçeği'nin 40 soru maddesi 4 faktör üzerinde toplanmıştır. Buna göre toplam varyansın %31.9'unu açıklayan dört anlamlı faktör elde edilmiştir. Ayrıca yukarıda belirtildiği üzere yapılan faktör analizi sonuçlarına 15., 18. ve 66. maddelerin faktörler üzerinde etkili değişken olmadıkları saptanmış ve ölçekten çıkartılmıştır.

Yapılan tüm istatistiksel işlemler sonucunda 37 maddeye indirilen Antisosyal Davranış Ölçeği'nin geçerli bir ölçek olduğu saptanmıştır.

Antisosyal Davranış Ölçeği'nin Puanlanması ve Yorumu

Ölçekte bulunan maddeler bireyler tarafından kendilerine uygunluk derecelerine göre "doğru" veya "yanlış" şeklinde cevaplandırılmaktadır. Elde edilen cevaplar beklentiye uygun yanıtlarla karşılaştırılır. Bireyin beklentiye uygun olarak verdiği her bir cevap "1" puan olarak değerlendirilmektedir. Bireyin beklentiye uygun olarak cevaplandığı soruların toplamı o bireyin Antisosyal Davranış Ölçeği'nden almış olduğu toplam puanı göstermektedir. Bu ölçekten alınabilecek en düşük puan "0",

en yüksek puan ise "37" dir. Ölçekten alınan yüksek bir puan yüksek düzeyde antisosyal eğilimi; düşük bir puan ise düşük düzeyde antisosyal eğilimi göstermektedir.

Ölçekte herhangi bir kesme veya dereceleme noktası veya alt ölçek bulunmamaktadır. Yalnızca toplam puanlar üzerinden bireyler ve gruplar arasında karşılaştırma yapılması mümkün olabilmektedir¹¹³.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu'nda örnekleme alınan öğrencilerin bireysel özellikleri hakkındaki bilgileri toplama amacıyla araştırmada inceleme konusu olan değişkenlerle ilgili sorulara yer verilmiştir. Formda 6 soru bulunmaktadır. Bu sorular; öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte / yüksek okul, öğrencilerin cinsiyetleri, ilgilendikleri müzik türü, izledikleri sinema filmi türü, sıklıkla takip ettikleri TV programı türü ve ilgilendikleri spor dalı gibi değişkenlerle ilgilidir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Antisosyal Davranış Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu önlü arkalı olarak tek bir kağıda basılarak hazırlanmış ve çoğaltılmıştır. Daha sonra hazırlanan form araştırmacı tarafından örnekleme alınan yüksek okul ve fakültelere gidilerek sınıf ortamında grup halinde uygulanmıştır. Uygulama açıklamalarla birlikte ortalama olarak 25 dakika sürmüştür.

¹¹³ Kartallar, R. "Antisosyal Davranış Ölçeği Geliştirmeye Yönelik Bir Çalışma". Ankara: Ankara Üniversitesi. **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, 1996.

Yukarıda belirtilen bağımsız değişkenlerle birlikte öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları bu araştırmada veri olarak kullanılmaktadır.

Bu araştırmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin Atakum ve Kurupelit Yerleşkesi'nde öğrenim görmekte olan lisans öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları belirlenerek, onların çeşitli bireysel özellikleri arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Bu amaçla bilgilerin analizinde, önce araştırmada uygulanan Antisosyal Davranış Ölçeği'nden örneklemdaki her bir öğrencinin aldığı puanlar saptanmıştır. Daha sonra elde edilen tüm veriler SPSS programı kullanılarak bilgisayara aktarılmış ve yine aynı program kullanılarak istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ile çeşitli bireysel özellikleri arasındaki ilişkileri incelemeye yönelik olarak 6 denence kurulmuş ve test edilmiştir. Bunlardan 1. denencenin test edilmesinde t-testi tekniği kullanılmıştır. Diğer denencelerin test edilmesinde ise Tek Yönlü Varyans Analizi (F) Tekniği kullanılmıştır. Ortalamalar arası farkın önemli olduğu durumlarda bu önemliliğin hangi gruplardan kaynaklandığını saptama amacıyla LSD testi kullanılmıştır.

Denencelerin test edilmesinde gözlenen sayısal farkların "önemli" ya da "önemsiz" olduğu 0.05'lik ve 0.01'lik hata payı dikkate alınarak belirlenmiştir.

Verilerin analiz edilmesinden sonra ortaya çıkan sonuçlar, araştırmanın alt problem ve denencelerine cevap olabilecek bir düzen içinde BULGULAR bölümünde sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak örnekleme alınan öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği'nden aldıkları puanlarla ve araştırmanın bağımsız değişkenleriyle ilgili bulgulara yer verilmiştir. Daha sonra, araştırmanın alt problemlerine ve denencelerine göre toplanan bilgilerin istatistiksel analizleri yapılmış ve sonuçlar tablolar halinde verilmiştir.

Örnekleme Alınan Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlara Yönelik Bulgular

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ile cinsiyet, öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okul, ilgilendikleri müzik türü, izledikleri sinema filmi türü, sıklıkla takip ettikleri TV programı türü ve ilgilendikleri spor dalı gibi değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Bu amaçla Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı Samsun Eğitim, Samsun Fen – Edebiyat, Ziraat, Mühendislik, İlahiyat, Dış Hekimliği ve Tıp Fakülteleri ile Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda öğrenim görmekte olan 1014 öğrenciye Antisosyal Davranış Ölçeği uygulanmış ve sonuçlar TABLO 3'de sunulmuştur.

TABLO – 3

**Örnekleme Alınan Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği
Puanlarına Göre Dağılımı**

ADÖ Puanı	Öğrenci Sayısı	Yüzde	Toplamalı Yüzde
0	1	,1	,1
1	4	,4	,5
2	10	1,0	1,5
3	27	2,7	4,1
4	44	4,3	8,5
5	55	5,4	13,9
6	54	5,3	19,2
7	63	6,2	25,4
8	84	8,3	33,7
9	91	9,0	42,7
10	72	7,1	49,8
11	63	6,2	56,0
12	58	5,7	61,7
13	61	6,0	67,8
14	60	5,9	73,7
15	55	5,4	79,1
16	45	4,4	83,5
17	32	3,2	86,7
18	26	2,6	89,3
19	23	2,3	91,5
20	16	1,6	93,1
21	20	2,0	95,1
22	11	1,1	96,2
23	13	1,3	97,4
24	8	,8	98,2
25	5	,5	98,7
26	5	,5	99,2
27	5	,5	99,7
28	2	,2	99,9
32	1	,1	100,0
Toplam	1014	100,0	
X	11,34		

Tablo 3 incelendiğinde örneklem grubuna giren öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği'nden aldıkları en yüksek puanın 32 puan olduğu; en düşük puanın ise 0 puan olduğu görülmektedir. Örnekleme alınan öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği'nden aldıkları puanlar hakkında bir yorum ya da değerlendirme yapabilme amacıyla, ölçekten

alınabilecek puan aralığı (0 – 37 puan) dikkate alınarak, bu örnekleme özgü beşli bir yorum kategorisi oluşturulmuş ve TABLO – 4’de sunulmuştur.

TABLO – 4

Örnekleme Alınan Öğrencilerin ADÖ Puanlarına Yönelik Beşli Yorum Kategorisi İle İlgili Dağılım

ADÖ Puanı	Öğrenci Sayısı	Örneklemdaki Oranı (%)
0 – 6 puan. Çok Düşük	195	%19,2
7 – 14 puan. Düşük	552	%54,4
15 – 22 puan. Orta	228	%22,6
23 – 30 puan. Yüksek	38	%3,8
31 – 37 Puan. Çok Yüksek	1	%0,1

TABLO – 4 incelendiğinde örnekleme alınan öğrencilerin %19,2’sinin (n=195) Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının çok düşük; %54,4’ünün (n=552) düşük, %22,6’sının ise Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının orta düzeyde (n=228) olduğu gözlenmektedir. Örnekleme alınan öğrencilerden %3,8’inin yüksek düzeyde (n=38), %0,1’inin ise (n=1) çok yüksek düzeyde antisosyal eğilimi olduğu görülmektedir. Bu öğrencilerin kişilik ve psikolojik sağlık açısından risk grubunu oluşturduğu ve psikolojik yardıma ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Üniversite Öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları İle Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiler

1. Üniversite Öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiler

Denence 1: “Cinsiyete göre öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.”

Araştırmanın bu denencesini test edebilme amacıyla; yani erkek öğrencilerle kız öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığını inceleme amacıyla t-testi uygulanmış olup, sonuçlar TABLO – 5’de sunulmuştur.

TABLO – 5

Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Uygulanan t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	Önem Düzeyi	Sonuç
Erkek	549	12,05	5,58	4,6	P<0.05	Önemli
Kız	465	10,50	5,074			

TABLO – 5’de yer alan sayısal bilgiler incelendiğinde, erkek öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ortalamasının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Uygulanan t-testi sonucunda bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($t=4,6$, $p<0.05$) saptanmıştır. Ortaya çıkan bu istatistiksel sonuç, araştırmanın 1.

denencesini doğrulayıcı niteliktedir. Yani erkek öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

2. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksek Okul ile Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler

Denence 2: “Öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okula göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.”

Bu denenceyle ilgili olarak üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okul değişkenine göre Antisosyal Davranış Ölçeği puanları karşılaştırılmıştır. Öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okula göre örnekleme alınan öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarına ait sayısal bilgiler TABLO 6’da sunulmuştur.

TABLO 6

Örnekleme Alınan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksek Okula Göre Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Sayısal Bilgiler

Fakülte / Y.Okul	N	X	S
Beden Eğitimi SYO	86	12,77	5,53
Mühendislik Fak.	108	12,28	5,82
Fen – Edebiyat Fak	155	11,57	5,09
Ziraat Fakültesi	100	11,43	5,78
Eğitim Fakültesi	289	11,35	5,36
Tıp Fakültesi	117	11,28	5,56
Diş Hekimliği Fak.	62	10,71	5,17
İlahiyat Fak.	97	9,00	4,30
Toplam	1014	11,34	5,40

TABLO 6'da yer alan sayısal bilgiler; Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda (BESYO) öğrenim gören öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğunu, İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının ise diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilere göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını inceleme amacıyla öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları üzerinde Tek-Yönlü Varyans Analizi Tekniği uygulanmış ve sonuçlar TABLO 7'de sunulmuştur.

TABLO – 7

Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksek Okula Göre Üniversite Öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaynak	KT	Sd	KO	F	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	835,730	7	119,390	4,172	Önemli p<0,001
Grup İçi	28791,89	1006	28,620		
Toplam	29627,62	1013			

TABLO 7'de yer alan veriler incelendiğinde öğrencilerin öğrenim gördükleri yüksekokul ve fakülte türüne göre, Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın .001 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuç araştırmanın 2. denencesini doğrulayıcı niteliktedir. Buna göre öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının öğrenim

gördükleri fakülte ve yüksek okula göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirleme amacıyla LSD¹¹⁴ (Least Significant Difference/En Küçük Anlamlı Fark) tekniği uygulanmış ve sonuçlar TABLO – 8’de verilmiştir.

TABLO – 8

Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksek Okula Göre Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait LSD Testi Sonuçları

ADÖ puanı \bar{X}	Fakülte YO	Eğitim	Fen-Edebiyat	Mühendislik	İlahiyat	Ziraat	Tıp	Diş H.	BESYO
11,35	Eğitim				*				*
11,57	Fen-Ed.				*				
12,28	Mühendislik				*				
9,00	İlahiyat	*	*	*		*	*	*	*
11,43	Ziraat				*				
11,28	Tıp				*				
10,71	Diş H.				*				*
12,77	BESYO	*			*			*	

* $p < 0,05$.

TABLO – 8’de yer alan verilere göre

a) İlahiyat Fakültesi’nde öğrenim gören öğrencilerle diğer tüm fakültelerde ve BESYO’da öğrenim gören öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır. Başka bir deyişle İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları diğer öğrencilere göre anlamlı düzeyde düşüktür.

b) Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğrencilerle BESYO’da öğrenim gören öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır.

¹¹⁴ Hovardaoğlu, S. Davranış Bilimleri İçin İstatistik. Hatipoğlu Yayınları. Ankara, 1994. s. 128.

c) Diş Hekimliği Fakóltesi'nde öğrenim gören öğrencilerle BESYO'da öğrenim gören öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır.

d) Eğitim Fakóltesi, Fen – Edebiyat Fakóltesi, Mühendislik Fakóltesi, Ziraat Fakóltesi, Tıp Fakóltesi ve Diş Hekimliği Fakóltesi'nde öğrenim gören öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların ise önemsiz olduğu saptanmıştır.

3. Üniversite Öğrencilerinin İlgilendikleri Müzik Türü ile Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler

Denence 3: “İlgilendikleri müzik türüne göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.”

Bu denenceyle ilgili olarak üniversite öğrencilerinin dinledikleri ve ilgilendikleri müzik türü değişkenine göre Antisosyal Davranış Ölçeği puanları karşılaştırılmıştır. İlgilendikleri müzik türüne göre örnekleme alınan öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarına ait sayısal bilgiler TABLO 9'da sunulmuştur.

TABLO 9

**Örnekleme Alınan Öğrencilerin İlgilendikleri Müzik Türüne
Göre Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Sayısal
Bilgiler**

Müzik Türü	N	X	S
Arabesk Müzik	111	13,77	5,85
Rock Müzik	131	13,02	5,49
Özgün Müzik	95	11,68	5,26
Pop Müzik	387	11,25	5,08
T. Halk Müziği	201	9,93	5,28
Klasik Müzik	89	9,04	4,58
Toplam	1014	11,34	5,40

TABLO 9'daki sayısal bilgiler incelendiğinde en yüksek Antisosyal Davranış Ölçeği puanı ortalamasının arabesk müzikle ilgilenenlere ait olduğu; en düşük puan ortalamasının da klasik müzik dinleyenlerde bulunduğu görülmektedir. Bu farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını saptama amacıyla öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları üzerinde Tek-Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve sonuçlar TABLO 10'da gösterilmiştir.

TABLO 10

**İlgilendikleri Müzik Türüne Göre Örneklem Alınan
Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait
Tek - Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Kaynak	KT	Sd	KO	F	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	1910,869	5	382,174	13,899	Önemli P<0,001
Grup İçi	27716,75	1008	27,497		
Toplam	29627,62	1013			

TABLO 10'da yer alan istatistiksel bilgiler, ilgilendikleri müzik türüne göre öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farklılığın 0.001 düzeyinde önemli olduğunu göstermektedir. Bu önemli farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptama amacıyla, gruplarda bulunan öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları üzerinde LSD testi uygulanmış ve sonuçlar TABLO – 11'de verilmiştir.

TABLO – 11

**Dinledikleri Müzik Türüne Göre Öğrencilerin Antisosyal Davranış
Ölçeği Puanlarına Ait LSD Testi Sonuçları**

ADÖ puanı \bar{X}	<u>Müzik Türü</u>	Pop	Arabesk	THM	Özgün	Rock	Klasik
11,25	Pop		*	*		*	*
13,77	Arabesk	*		*	*		*
9,93	T. Halk. M.	*	*		*	*	
11,68	Özgün		*	*			*
13,02	Rock	*		*			*
9,04	Klasik	*	*		*	*	

*p<0,05

TABLO – 11’de yer alan verilere göre;

a) Pop müzik dinleyenlerle arabesk, Türk halk müziği, rock müzik ve klasik müzik dinleyen üniversite öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

b) Arabesk dinleyenlerle THM, özgün müzik ve klasik müzik dinleyenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

c) THM dinleyenlerle özgün müzik ve rock müzik dinleyenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

d) Özgün müzik dinleyenlerle klasik müzik dinleyenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır.

e) Rock müzik dinleyenlerle klasik müzik dinleyenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır.

Yukarıda elde edilen istatistiksel sonuçlar, araştırmanın 3. denencesini doğrulayıcı niteliktedir. Buna göre; üniversite öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının ilgilendikleri müzik türüne göre istatistiksel açıdan önemli farklılık gösterdiği saptanmıştır.

4. Üniversite Öğrencilerinin İzledikleri Sinema Filmi Türü ile Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler

Denence 4: “İzledikleri sinema filmi türüne göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.”

İzledikleri sinema filmi türü ile öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi saptama amacıyla üniversite öğrencilerinin izledikleri sinema filmi türlerine göre Antisosyal Davranış Ölçeği puanları karşılaştırılmıştır. Bu denenceye göre örnekleme yer alan öğrencilerle ilgili sayısal bilgiler TABLO 12’de sunulmuştur.

TABLO 12

Örnekleme Alınan Öğrencilerin İzledikleri Sinema Filmi Türüne Göre Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Sayısal Bilgiler

Sinema Filmi Türü	N	\bar{X}	S
Korku	157	12,54	5,54
Duygusal	176	11,68	5,83
Bilim – Kurgu	68	11,28	5,22
Komedi	130	11,05	5,73
Macera	483	10,92	5,18
Toplam	1014	11,34	5,40

TABLO 12’deki sayısal bilgiler incelendiğinde korku filmi izleyen öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının diğer gruplara oranla daha yüksek olduğu, buna karşın macera filmi izleyenlerin Antisosyal

Davranış Ölçeği puanlarının diğer gruplara oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Söz konusu farklılığın istatistiksel olarak önemli olup olmadığını inceleme amacıyla ilgilendikleri sinema filmi türüne göre gruplanmış üniversite öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları üzerinde Tek-Yönlü Varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar TABLO 13'de sunulmuştur.

TABLO 13

**İzledikleri Sinema Filmi Türüne Göre Örnekleme Alınan
Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait
Tek-Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Kaynak	KT	Sd	KO	F	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	343,445	4	85,861	2,958	Önemli P<0,05
Grup İçi	29284,17	1009	29,023		
Toplam	29627,62	1013			

TABLO 13'de yer alan istatistiksel bilgiler, izledikleri sinema filmi türüne göre öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların .05 anlamlılık düzeyinde önemli olduğunu göstermektedir. Bu önemli farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla, gruplarda bulunan öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları üzerinde LSD testi uygulanmış ve sonuçlar TABLO – 14'de verilmiştir.

TABLO – 14

İzledikleri Sinema Filmi Türüne Göre Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait LSD Testi Sonuçları

ADÖ puanı \bar{X}	<u>Sinema Filmi Türü</u>	Macera	Korku	Duygusal	Bilim-Kurgu	Komedi
10,92	Macera		*			
12,54	Korku	*				*
11,68	Duygusal					
11,28	Bilim-K.					
11,05	Komedi		*			

*P<0,05

TABLO – 14'de yer alan verilere göre;

a) Macera filmi izleyenlerle korku filmi izleyenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır.

b) Korku filmi izleyenlerle, komedi filmi izleyenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır.

c) Duygusal film izleyenlerle macera, korku, bilim – kurgu ve komedi filmi izleyenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemsiz olduğu saptanmıştır.

d) Macera filmi izleyenlerle bilim-kurgu ve komedi filmi izleyenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemsiz olduğu saptanmıştır.

e) Korku filmi izleyenlerle bilim-kurgu filmi izleyenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın önemsiz olduğu saptanmıştır.

f) Bilim-kurgu filmi izleyenlerle komedi filmi izleyenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın önemsiz olduğu saptanmıştır.

Yukarıda elde edilen istatistiksel sonuçlar, araştırmanın 4. denencesini doğrulayıcı niteliktedir. Buna göre üniversite öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının ilgilendikleri sinema filmi türüne göre farklılık gösterdiği saptanmıştır.

5. Üniversite Öğrencilerinin Sıklıkla Takip Ettikleri TV Programı Türü ile Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler

Denence 5: “Sıklıkla takip ettikleri TV programı türüne göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.”

Öğrencilerin sıklıkla takip ettikleri TV programı türü ile Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi saptama amacıyla öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları karşılaştırılmıştır. Sıklıkla takip ettikleri TV programı türüne göre örnekleme alınan öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarına ait sayısal bilgiler TABLO 15’de sunulmuştur.

TABLO 15

**Örnekleme Alınan Öğrencilerin Sıklıkla Takip Ettikleri TV
Programı Türüne Göre Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına
Ait Sayısal Bilgiler**

TV Programı Türü	N	\bar{X}	S
Spor	86	12,33	5,17
Magazin/Eğlence	185	12,25	5,22
Dizi	185	11,26	5,13
Haber/Tartışma	208	11,12	5,59
Sinema Filmi	75	11,08	6,08
Belgesel	190	10,72	5,60
Yarışma	85	10,69	4,80
Toplam	1014	11,34	5,40

TABLO 15'deki sayısal bilgiler, spor programlarını tercih edenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının diğer gruplarda yer alanlardan daha yüksek olduğunu, buna karşın yarışma programlarını tercih eden grubun en düşük puan ortalamasına sahip olduğunu göstermektedir. Bu farklılığın istatistiksel olarak önemli olup olmadığını inceleme amacıyla öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları üzerinde Tek-Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve sonuçlar TABLO 16'da sunulmuştur.

TABLO 16

**Sıklıkla Takip Ettikleri TV Programına Göre Öğrencilerin
Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Tek-Yönlü Varyans
Analizi Sonuçları**

Kaynak	KT	Sd	KO	F	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	360,848	6	60,141	2,069	Önemsiz p>0.05
Grup İçi	29266,77	1007	29,063		
Toplam	29627,62	1013			

TABLO 16'da yer alan istatistiksel bilgiler, sıklıkla takip ettikleri TV programı türüne göre üniversite öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın önemsiz olduğunu göstermektedir. Ortaya çıkan bu sonuç araştırmanın 5. denencesini doğrulayıcı nitelikte görülmemektedir. Yani, sıklıkla takip edilen TV programı türleriyle, antisosyal davranış arasında önemli bir ilişki bulunmamaktadır.

6. Üniversite Öğrencilerinin İlgilendikleri Spor Dalı ile Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler

Denence 6: “İlgilendikleri spor dalına göre, öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında anlamlı farklar vardır.”

İlgilendikleri spor dalı ile öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla örnekleme alınan öğrencilerin ilgilendikleri spor dalına göre Antisosyal Davranış Ölçeği puanları karşılaştırılmıştır. İlgilendikleri spor dalına göre öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarına ait sayısal bilgiler TABLO 17’de sunulmuştur.

TABLO 17

Örnekleme Alınan Öğrencilerin İlgilendikleri Spor Dalına Göre Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Sayısal Bilgiler

Spor Dalı	N	\bar{X}	S
Dövüş Sporları	41	15,07	5,96
Doğa Sporları	35	13,29	6,08
Futbol	538	11,64	5,28
Atletizm	73	10,74	5,51
Basketbol	141	10,70	5,16
Voleybol	131	10,32	5,58
Raket Sporları	55	9,29	3,73
Toplam	1014	11,34	5,40

TABLO 17’de yer alan sayısal bilgiler incelendiğinde dövüş sporlarıyla ilgilenenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının diğer

gruplardan daha yüksek olduğu, buna karşın raket sporlarıyla ilgilenenlerin en düşük puan ortalamasına sahip grubu oluşturduğu görülmektedir. Söz konusu farklılığın önemli olup olmadığını saptama amacıyla ilgilendikleri spor dalına göre gruplanmış öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları üzerinde Tek-Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve sonuçlar TABLO 18’de gösterilmiştir.

TABLO 18

İlgilendikleri Spor Dalına Göre Örneklem Alınan Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Tek-Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaynak	KT	Sd	KO	F	Önem Düzeyi
Gruplar Arası	1201,676	6	200,279	7,095	Önemli P<0.001
Grup İçi	28425,94	1007	28,228		
Toplam	29627,62	1013			

TABLO 18’de yer alan istatistiksel bilgiler, ilgilendikleri spor dalına göre öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farklılığın 0.001 düzeyinde önemli olduğunu göstermektedir. Bu önemli farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptama amacıyla, gruplarda bulunan öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları üzerinde LSD testi uygulanmış ve sonuçlar TABLO – 19’da verilmiştir.

TABLO – 19

**İlgilendikleri Spor Dalına Göre Öğrencilerin Antisosyal Davranış
Ölçeği Puanlarına Ait LSD Testi Sonuçları**

ADÖ puanı \bar{X}	<u>Spor Dalı</u>	Atletizm	Futbol	Basketbol	Voleybol	Raket Sporları	Dövüş Sporları	Doğa Sporları
10,74	Atletizm						*	*
11,64	Futbol				*	*	*	
10,70	Basketbol						*	*
10,32	Voleybol		*				*	*
9,29	Raket S.		*				*	*
15,07	Dövüş S.	*	*	*	*	*		
13,29	Doğa S.	*		*	*	*		

* $p < 0,05$

TABLO – 19'da yer alan verilere göre;

a) Atletizmle ilgilenenlerle dövüş sporları ve doğa sporlarıyla ilgilenenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

b) Futbolla ilgilenenlerle voleybol, raket sporları ve dövüş sporlarıyla ilgilenenlerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

c) Basketbolle ilgilenenlerle dövüş sporları ve doğa sporlarıyla ilgilenen öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

d) Voleybolla ilgilenenlerle dövüş sporları ve doğa sporlarıyla ilgilenen öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

e) Raket sporlarıyla ilgilenenlerle dövüş sporları ve doğa sporlarıyla ilgilenen öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkların önemli olduğu saptanmıştır.

f) Dövüş sporlarıyla ilgilenenlerle doğa sporlarıyla ilgilenen öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır.

Yukarıda elde edilen istatistiksel sonuçlar, araştırmanın 6. denencesini doğrulayıcı niteliktedir. Buna göre üniversite öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının ilgilendikleri spor dalına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde öncelikle öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarına ait sayısal veriler değerlendirilmiştir. Daha sonra da öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ile cinsiyet, öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okul, ilgilendikleri müzik türü, izledikleri sinema filmi türü, sıklıkla takip ettikleri TV programı türü ve ilgilendikleri spor dalı gibi değişkenler arasındaki ilişkiler tartışılarak yorumlanmıştır.

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkileri inceleme amacıyla 6 deneye kurulmuş ve test edilmiştir. bu denecelerden 5. deneye reddedilmiştir; 1., 2., 3., 4. ve 6. deneceler .05 önemlilik düzeyinde kabul edilmiş olup aşağıda ayrı ayrı üzerinde durulmuştur.

1. Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanlarına Ait Sayısal Veriler

Bu araştırmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarına ait bulgular daha açık ve net bir şekilde yorumlamak amacıyla, bu örnekleme özgü 5'li bir yorum kategorisi oluşturulmuş ve veriler oluşturulan yorum kategorisine göre değerlendirilmiştir. Buna göre örnekleme alınan öğrencilerin büyük çoğunluğunun "Çok Düşük", "Düşük" ve "Orta" kategoride puanlara sahip

olduğu görülmektedir. Yani üniversite öğrencilerinin yalnızca çok az bir kısmı antisosyal eğilim göstermektedir. Bu durum, öğrenim düzeyinin yüksekliğine bağlanabilir. Ayrıca antisosyal kişilik bozukluğuna sahip insanlar, bozukluğun doğası gereği öğrenim görmekte özellikle de yüksek düzeyde öğrenim görmekte zorlanmaktadırlar. Bir başka deyişle, antisosyal bireyler üniversite eğitimine varana dek bir şekilde elenmektedir. Bu da üniversitelerde antisosyal öğrenci sayısını düşürmektedir.

Eğitim almak başlı başına bir disiplin ve oto-kontrol işidir. Antisosyal eğilimi olan bireylerin kendi kendilerini kontrol etmekte zorlandıkları ve dürtüsel davrandıkları bilinen bir gerçektir. Hele ki ülkemizde her geçen gün üniversiteye girmek oldukça zorlaşmaktadır. Liseyi bitiren ve ortalama başarı gösteren bir öğrencinin herhangi bir yüksek öğretim programına yerleşebilmesi için oldukça sıkı ve disiplinli çalışması ve de kendini bir takım faaliyetlerden ve uğraşlardan çekerek tamamıyla ders çalışmaya vermesi, bunu da aksatmadan sürdürmesi büyük ölçüde bir gerekliliktir. Böylelikle, herhangi bir antisosyal sapma üniversiteye girişi zorlaştıracak hatta olanaksızlaştıracaktır. Kaldı ki böyle bir birey üniversite programına girmiş olsa bile, öğrenimini sürdürmesi oldukça zor olacaktır ya da yaşantısının içerisinde giderek antisosyal eğilimlerden uzaklaşacak ve rehabilite olarak belirli bir uyum gösterecektir. Bunda üniversite yaşantısının bireyde oluşturacağı içgörünün ve birtakım farkındalıkların etkili olacağı söylenebilir. Birey, üniversite eğitimini başarılı bir biçimde tamamlayabilmesi için birtakım esnek davranışlar göstermesi gerektiğini fark ettiğinde önünde eğitimden vazgeçmek ya da uyum göstermek gibi iki

seçeneğın bulunduğunu görecek ve buna göre bir tercih yapmak zorunda kalacaktır.

Üniversite öğrencilerinin çok büyük bir çoğunluğunun düşük ve çok düşük kategoride yer almış olması (%73.6) yüksek öğretim çerçevesinden bakıldığında oldukça sevindiricidir. Şöyle söylenebilir ki, gerek üniversite bünyesinde verilen eğitim ve öğretim, gerekse öğrencilere sağlanan sosyal olanaklar büyük ölçüde hedefine ulaşmakta ve öğrencilerin sağlıklı birer birey olarak yetişmesine katkıda bulunmaktadır.

Ancak, örnekleme alınan öğrencilerden belirli bir kısmın yüksek ve çok yüksek kategorilerde yer almış olması (%3.9) üzerinde durulması gereken bir başka noktadır. Söz konusu öğrenciler kişilik özellikleri ve psikolojik sağlık bakımından risk grubu olarak değerlendirilmeli ve önlem alınmalıdır. Bu öğrencilerin, profesyonel düzeyde psikolojik yardıma ihtiyaç duydukları söylenebilir. Ayrıca, risk grubu içinde değerlendirdiğimiz bu bireylerin, başka özellikler açısından da incelenmesi gerekli olabilir.

Antisosyal davranış ülkemizde oldukça ihmal edilmiş bir değişkendir. Antisosyal davranış ve antisosyal kişilik bozukluğu ile ilgili olarak ülkemizde yapılan pek az araştırma bulunmaktadır. Yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu ise daha çok suçlular ve hasta grupları üzerinde yapılmış olan araştırmalardır. Ancak, psikolojik danışma ve rehberlik ve koruyucu ruh sağlığı kapsamında durum değerlendirildiğinde, bir olgu ortaya çıktıktan sonra müdahale etmek kadar, olgu ortaya çıkmadan risk gruplarını ve risk faktörlerini ortaya çıkarmak ve önlemler almak da oldukça önemli olabilmektedir. Toplumda, özellikle de eğitim kurumlarında suç davranışına ve toplum karşıtı

eylemlere zemin oluşturabilecek antisosyal eğilim gösteren ya da bu eğilimin ortaya çıkmasında sebep teşkil edecek faktörleri bulup ortaya çıkarmak, risk grubunda olduğu tespit edilen öğrencilerle çeşitli psikolojik danışma etkinlikleri düzenlemek, risk faktörlerini ortadan kaldırmak için çeşitli kurum ve uzmanlarla işbirliğine giderek sorunun çözümünde etkin rol almak ve bireyleri bu gibi riskli faktör ve davranışlardan uzak tutabilmek üzere çeşitli yönlendirici faaliyetler düzenlemek ve bunları diğer yetkili ve uzmanlarla birlikte yürütmek rehberlik ve psikolojik danışma alanında çalışan uzmanlar için önemli bir çalışma alanını teşkil etmektedir.

2. Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiler

Bu araştırmada, kız öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ile erkek öğrencilerin puanları arasındaki farklar kızlar lehine önemli bulunmuştur. Yani, erkeklerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları kızlardan önemli ölçüde fazladır. Bu bulgu, cinsiyet değişkeni dikkate alınarak yapılan araştırmaların bir çoğuyla tutarlı görülmektedir.

Marcus (1999), 72 erkek ve 91 kız toplam 163 ergen üzerinde antisosyal davranışların sıklığını belirlemek amacıyla yaptığı bir araştırmada erkeklerin kızlara oranla anlamlı ölçüde daha fazla antisosyal davranışlar sergilediğini ortaya koymuştur¹¹⁵.

¹¹⁵ Marcus, R.F. "A Gender Linked Exploratory Factor Analysis of Antisocial Behavior in Young Adolescents". *Adolescence*. Vol. 34, No: 133. (1999) s. 33 – 47.

Eley ve diğeri (1999) ise, 1022 İsveçli, 501 İngiliz ikiz çocuk üzerinde araştırma yapmışlardır. Buna göre, erkekler kızlara oranla daha fazla antisosyal eğilim göstermektedirler¹¹⁶.

Barriga ve diğeri (2001), 16 – 19 yaşları arasında bulunan 88 erkek ve 105 kız kolej öğrencisi üzerinde yaptıkları bir araştırmanın sonucunda erkeklerin kızlara oranla daha fazla antisosyal davranış gösterdiğini saptamışlardır¹¹⁷.

Simons ve diğeri (2002) yapmış oldukları boylamsal çalışma sonucunda erkeklerin kızlara oranla belirgin bir biçimde daha fazla antisosyal davranış sergiledikleri, daha saldırgan oldukları ve suça eğilimin erkeklerde daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır¹¹⁸.

Önder'in (1996) Sivas il merkezinde gerçekleştirmiş olduğu araştırmanın bulgularına göre antisosyal kişilik bozukluğunun son bir yıldaki ve yaşam boyu yaygınlığı açısından bakıldığında erkeklerde kadınlara göre istatistiksel yönden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur¹¹⁹.

Engeler'in (1999) yapmış olduğu araştırmada deneklere Eysenck Kişilik Envanteri (EPQ) uygulanmış ve sonuçlar cinsiyete göre karşılaştırılmıştır. Buna göre erkeklerin EPQ Psikotizm alt test puanları kızlardan anlamlı ölçüde yüksek bulunurken, Nörotizm alt testinde de kızların puanları erkeklerden anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur¹²⁰. Bu

¹¹⁶ Eley, T.C. ve diğeri. "Sex Differences in the Etiology of Aggressive and Nonaggressive Antisocial Behavior: Results From Two Twin Studies". *Child Development*. Vol. 70, No: 1. (1999) s. 155 – 168.

¹¹⁷ Barriga, A.Q. ve diğeri. "Moral Cognition: Explaining the Gender Difference in Antisocial Behavior". *Merril-Palmer Quarterly*. Vol. 47, No:4. (2001) s. 532 – 562.

¹¹⁸ Simons, R.L. ve diğeri. *a.g.m.* s. 401 – 431.

¹¹⁹ Önder, Z. *a.g.e.* s. 33.

¹²⁰ Engeler, A. *a.g.e.* s. 35.

bulgu araştırmanın birinci denencesinde elde edilen bulguyla tutarsız görünmektedir.

Yukarıda verilen araştırma sonuçları da göstermektedir ki, erkekler kadınlara oranla antisosyal davranışa ve AKB'ye daha fazla eğilimlidirler. Nitekim, DSM – IV'de bildirilen erkeklerdeki AKB görülme sıklığı (%3) kadınlardakinden (%1) daha yüksektir.

Başka bir açıdan bakıldığında erkeklerin kadınlara oranla daha fazla risk içeren faaliyetlere girdikleri söylenebilir. İlk insanlardan günümüze kadar erkeklerle kadınlar arasında belirli bir iş bölümü bulunmaktadır. İlk çağlarda kadınlar mağaralarda ve sığınaklarda kalıp çocuklarını büyütürken, erkekler geliştirdikleri çeşitli silahlarla hayvanları avlayarak eve yiyecek getirmişlerdir. Hayvanları avlamak için erkekler daha çevik, kuvvetli ve saldırgan olmak zorundadırlar. Ayrıca çevreden gelebilecek vahşi tehlikelere karşı her zaman tetikte olmalıdırlar. Bu durumun, erkekleri kadınlara göre aktif ve mücadelecı, kimi zaman da saldırgan bir hale getirdiği söylenebilir. Aynı durumun tamamıyla olmasa da günümüze kadar getirildiği söylenebilir. Özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan üçüncü dünya ülkelerinde bu ayrım daha da belirgin bir hal almaktadır. Erkekler daha fazla atılganlık gerektiren faaliyetlerde ve meslek gruplarında yer alır ve bunlara daha fazla yönelirken, kadınlar görece daha uysal, risksiz ve rutin faaliyetlerde ve meslek gruplarında yer almaktadırlar. Bu durum erkeklerin kadınlara oranla antisosyal davranışlara, kavgacılık ve suç gibi edimlere daha fazla yönelmesine uygun ortam sağlayabilir.

Erkeklerin daha fazla antisosyal eğilim göstermesinin diğer bir nedeni de ülkemize özgü toplumsal geleneksel kültürle açıklanabilir. Örneğin ülkemizde erkekler büyük çoğunlukla daha fazla katı olmaları gerektiği telkiniyle yetiştirilmektedirler. Bu da kimi zaman erkeklerin duygularını fazlaca baskılamaya ve merhamet, vicdan, suçluluk gibi duygulardan uzaklaşmasına yol açabilmektedir. Ayrıca aile içi yaşantıda erkek çocuğa daha fazla hak ve özgürlük tanınırken, kız çocuklar daha çok baskılanmaktadır. Erkek gecenin her saatinde sokağa çıkabilirken, kadın bu konuda erkekler ve toplum tarafından sınırlandırılmaktadır. Erkeğe tanınan özgürlük, davranış alanını genişletmektedir. Bu durum, erkeklerin daha dışa dönük davranarak, daha fazla mücadeleci tavır sergilemelerine ve bunun neticesinde antisosyal eğilimler sergileme olasılıklarının artmasına neden olabilmektedir.

3. Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları ile Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksek Okul Arasındaki İlişkiler.

Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okul değişkenine göre incelendiğinde iki değişken arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Ortalama puanlar incelendiğinde en yüksek Antisosyal Davranış Ölçeği puanının Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu (BESYO) öğrencilerine ait olduğu görülmektedir. Bu durum BESYO öğrencilerinin diğer öğrencilere oranla daha fazla fiziksel güç gerektiren aktivitelerde bulunmalarına bağlanabilir. Fiziksel aktiviteler kas gelişimini gerekli

kıldığından vücutta epinefrin üretimi artarken norepinefrin oranı düşmektedir. Epinefrin oranı yükseldiğinde, vücudun tamamında, kaçma veya kavga tepkisini başlatan özel alıcılar harekete geçmektedir. Norepinefrin azaldığında ise, birey daha kaygılı ve atılgan olmakta, uyku düzensizlikleri yaşamaktadır¹²¹. Antisosyal kişilik bozukluğunun oluş nedenleri incelenirken norepinefrinin düşüklüğünün AKB'nin önemli etkenleri arasında yer aldığı belirtilmişti. Bu bakımdan değerlendirdiğimizde sporla, özellikle de riskli ve saldırganlık içeren sporlarla (dövüş sporları gibi) fazlaca uğraşanlarda epinefrin artışı ve norepinefrin azalmasına bağlı olarak antisosyal eğilimlerin gözlenmesi beklenebilir.

Ayrıca, BESYO'da dersler genellikle erkek ve kızlara ayrı sınıf ortamlarında verilmektedir. Toplumsal gruplarda karşı cinsten bireylerin bulunmasının birtakım saldırgan ve antisosyal davranışları (küfür, kavga gibi.) dizginlediği söylenebilir. Erkeklerin ve kızların karşı cins olmaksızın çoğunlukla ayrı sınıflarda bulunmaları antisosyal davranışta akran etkisini artıracak, bunun doğrultusunda da grup içinde görülen antisosyal ve saldırgan eğilimler artabilecektir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okula göre aldıkları Antisosyal Davranış Ölçeği puanları incelendiğinde en düşük puan ortalamasının İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Nitekim, yapılan LSD testi sonucu incelendiğinde İlahiyat Fakültesi ile diğer tüm fakülte ve yüksek okulların puanları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu

¹²¹ Budak, S. a.g.e. ss. 268 – 539.

görülmektedir. Yani İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları belirgin bir biçimde diğer tüm okullardan daha düşüktür.

İlahiyat fakülteleri dini eğitim veren okullardır ve ülkemizde dini eğitim İslam dini çerçevesinde verilmektedir. Ayrıca verilen eğitimin içeriğinde ahlak bilgisi büyük yer tutmaktadır. Bu da öğrencilerin ahlak gelişimlerini destekleyici bir rol oynayabilir. Özellikle İslam dinindeki günah, sevap, cennet, cehennem gibi ödül ve cezaya dayalı kavramlar bireylerin güçlü bir süperego geliştirmelerine yol açabilir; vicdani bilinç ve sorgulamalar bu kişilerin hayatlarında temel noktaya oturmuş olabilir. Gelişmiş bir süperego ve vicdan bilinci dine fazlaca ağırlık veren bireylerde antisosyal davranışların gelişmesini önleyici bir rol oynayabilir. Ayrıca, kader inancından dolayı belirli bir kabullenmişliğin olması, her şeyin Tanrı'dan olduğuna yönelik güçlü bir inancın varlığı da bunda etkili olabilir.

4. Öğrencilerin İlgilendikleri Müzik Türü İle Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.

Öğrencilerin ilgilendikleri müzik türüne göre Antisosyal Davranış Ölçeği puanları karşılaştırıldığında gruplar arasındaki farkların istatistiksel düzeyde anlamlı olduğu saptanmıştır.

İlgilendikleri müzik türüne göre öğrencilerin aldıkları Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ortalamaları incelendiğinde en yüksek Antisosyal Davranış Ölçeği puanı ortalamasının arabesk müzik dinleyen gruba ait olduğu görülmektedir. Bu durum daha çok arabesk müzik parçalarının sözlerinin içeriğine bağlanabilir.

Ballard ve diğeri¹²² (1999), müzik parçalarındaki sözlerin içeriğinin psikolojik etkileri olduğunu, olumsuz sözler içeren parçaların bireyleri olumsuz yönde etkileyebileceğini belirtmektedirler. Arabesk müzik parçalarının sözlerinin içeriklerine baktığımızda daha çok olumsuz ve umutsuz ifadeler içeren, isyankar, melankolik, şansızlıklara ve olumsuz koşullara vurgu yapan sözler olduğunu görmekteyiz. Bu tarz sözler içeren müzik parçalarını sıklıkla dinleyen bireylerin kendilerine ve çevrelerine zarar verebilecek antisosyal davranışlar geliştirebileceği söylenebilir. Nitekim, kimi arabesk müzik şarkıcılarının konserlerinde jilet ve benzeri kesici aletlerin kullanıldığı hatta satıldığı, dinleyicilerin bu kesici aletlerle kendilerine ve başkalarına zarar verdiği zaman zaman basına yansımaktadır. Ayrıca, arabesk müziğin dinleyicilerinde antisosyal kişilik bozukluğunda sıklıkla görülen bir davranış olan fanatizmin de çok fazla görüldüğü de ayrıca dikkate alınması gereken bir noktadır.

Müziğin genel olarak insanın ruhsal durumunu oldukça etkileyen bir etmen olduğu bilinmektedir. Smith ve Noon (1998), 12 öğrenciden oluşan bir denek grubunda bir deneysel çalışma yapmış ve müziğin gerginlik, sinirlilik ve depresyon başta olma üzere bir çok duyguya etki ettiğini saptamışlardır¹²³. Ferguson ve diğeri (1997), kan bağışi yapan bireyler üzerinde yaptıkları çalışmada, kan verme sırasında verilen müziğin

¹²² Ballard, M.E. ve diğeri. "Genre of Music and Lyrical Content: Expectation Effects". *The Journal of Genetic Psychology*. 160(4), (1999). s. 476 – 487.

¹²³ Smith, J.L., Noon, J. "Objective Measurement of Mood Change Induced by Contemporary Music". *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*. 5 (1998) s. 403 – 408.

bağışta bulunanlar üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu saptamışlardır¹²⁴.

Tekman ve Hortaçsu (2002), Türk üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem grubu üzerine yaptıkları araştırmada dinlenen müzik türünün sosyal kimlik oluşmasında oldukça önemli rol oynadığını saptamışlardır. Buna göre birey dinlemiş olduğu müzik türüne göre bir takım davranışlar geliştirmekte, belirli bir sosyal çevre edinmekte ve bunun neticesinde de sosyal kimlik oluşturmaktadır¹²⁵.

Görülüyor ki, bireylerin tercih ettikleri müzik türü ve genel olarak müzik insanların duygusal durumlarını ve kişiliklerini önemli ölçüde etkilemektedir. Nitekim tüm bu bulgular araştırmanın denencesini desteklemektedir.

Öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının dinledikleri müzik türüne göre ortalama değerlerine baktığımızda ikinci sırada rock müziğin yer aldığını görmekteyiz. Üstelik bu değer birinci sıradaki arabesk müzik dinleyenlerin ortalamasına oldukça yakın bir değer teşkil etmekte. Bu durum oldukça olağandır. Arabesk müzik yalnızca ülkemize özgü bir müzik türüdür ve yurt dışında yapılan çalışmalarda genellikle ön sıralarda rock müzik yer almaktadır.

Hansen ve Hansen (1990), yapmış oldukları araştırmada deneklere rock müzik ve farklı bir müziğe ait klipler izletmişler ve her iki müziğin antisosyal davranış ile ilişkisini incelemişlerdir. Buna göre rock müzik

¹²⁴ Ferguson, E. ve diğerleri. "Stres and Blood Donation: Effects of Music and Previous Donation Experience". *British Journal of Psychology*. 88 (1977). s. 277 – 294.

¹²⁵ Tekman, H.G., Hortaçsu, N. "Music and Social Identity: Stylistic Identification as a Response to Musical Style". *International Journal of Psychology*. 37(5). (2002) s. 277 – 285.

dinleyenlerde antisosyal davranış eğilimi diğer gruba göre anlamlı ölçüde yüksektir¹²⁶.

Benjamin (1999), 28 kişiden oluşan bir örneklem grubunda yaptığı çalışmanın sonucunda rock müziğin saldırgan davranışla ilgili denetim odağı üzerinde önemli ve olumsuz etkilerinin olduğunu saptamıştır¹²⁷.

Klein ve diğerleri (1993), ergenlerin antisosyal ve riskli davranışlarıyla kitle iletişim araçlarını kullanmalarına ilişkin bir araştırma yapmışlardır. Bunun için ABD'nin güneyinde yer alan 10 kentten random yöntemle seçilmiş, 14 – 16 yaşları arasında 2760 ergenden oluşan bir örneklem grubu kullanmışlardır. Araştırmanın bulgularına göre antisosyal davranış sergileyen beyaz ırktan ergenlerin en çok dinledikleri müzik türünün "heavy metal" olduğu saptanmıştır¹²⁸.

Görüldüğü gibi rock müzik dinleme ile antisosyal davranış arasında ilişki olduğu söylenebilir ve bu bulgular da araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Bu durum rock müziğin doğasıyla büyük ölçüde örtüşmektedir. Rock müziğin temelinde isyankarlık bulunmaktadır. Bu müzik türü zamanının bir çok toplumsal ve siyasi değerine karşı çıkarak özellikle '68 kuşağıyla birlikte ortaya çıkmış olan bir müzik türüdür. Daha sonraları ise rock müziği şiddet içeren motiflerle süslenmiş ve heavy metal, trash, black metal gibi tarzların ortaya çıkmasıyla şiddet ögesi üst noktalara taşınmıştır. Ayrıca, satanistler ve anarşistler gibi şiddet ve yıkıcılık temelli

¹²⁶ Hansen, C.H., Hansen, R.D. "Rock Music Videos and Antisocial Behavior". **Basic and Applied Social Psychology**. 11(4). (1990) s. 357 – 369.

¹²⁷ Benjamin, A.J. "The Influence of Locus of Control and Aggressiveness of Rock Music Videos on Aggression". **Journal of Social Behavior and Personality**. Vol.14, No: 2 (1999) s. 491 – 498.

¹²⁸ Klein, J.D. ve diğerleri. **a.g.m.** s. 24 – 31.

isyankar grupların genellikle dinledikleri müzik türünün de rock müzik olduğu bilinen bir gerçektir¹²⁹. Bu tür şiddet öğeleri içeren ve sözel içeriğinde şiddet öğeleri barındıran bir müziği sıklıkla dinleyen bireylerin antisosyal eğilimler geliştirme ihtimallerinin yüksek olması beklendik bir durum olacaktır.

İlgilendikleri müzik türüne göre öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında en düşük puan ortalamasının klasik müzik dinleyen gruba ait olduğu görülmektedir.

Klasik müzik dinleyenlerin bu kadar düşük puan almış olmaları klasik müziğin sözsüz, armonik ve yumuşak bir müzik olmasına bağlanabilir. Klasik müzik Avrupa kökenli bir müziktir ve oldukça uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Bu müzik türünün relaksasyon (gevşeme) egzersizlerinde ve meditasyon çalışmalarında sıklıkla kullanıldığını bilmekteyiz. O halde denilebilir ki klasik müziğin gevşetici, rahatlatıcı ve dürtüselliği kontrol etmeye yardımcı bir etkisi bulunmaktadır ve bu müziği sıklıkla dinleyenlerde ve tercih edenlerde antisosyal eğilimler bulunması ve gelişmesi düşük bir ihtimal olacaktır. Nitekim klasik müziğin bu tür etkileriyle ilgili kimi araştırmalar mevcuttur. Örneğin;

Wilson ve Brown (1997) 22 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları deneysel bir çalışmada Mozart'a ait besteleri dinlemenin şekil-uzay yeteneğine olumlu bir etkisinin olduğunu saptamışlardır¹³⁰.

Mozart'ın bestelerinin etkisinin incelendiği bir başka araştırmada Thompson ve diğerleri (2001), Mozart'a ait bestelerin aynı şekilde şekil-

¹²⁹ Atcan, C. **Başlangıcından Bugüne Heavy Metal**. Stüdyo İmge. İstanbul, 1998.

¹³⁰ Wilson, T.L., Brown, T.L. "Reexamination of the Effect of Mozart's Music on Spatial-Task Performance". **The Journal of Psychology**. 131(4), 1997. s. 365 – 370.

uzay yeteneğine ve duygu durumuna olumlu bir etkisi olduğunu, ve bireyleri canlandırarak harekete geçirdiğini saptamışlardır¹³¹.

Sonuç olarak, klasik müziğin bireylerin duygu durumuna olumlu etkilerde bulunan bir müzik türü olduğu söylenebilir. Bunun böyle olması araştırmanın ilgili denencesine ait bulguları destekler niteliktedir.

5. Üniversite Öğrencilerinin İzledikleri Sinema Filmi Türü İle Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.

Öğrencilerin izledikleri sinema filmi türüne göre Antisosyal Davranış Ölçeği puanları karşılaştırıldığında gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Bununla ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğu bu bulguyu destekler görülmektedir.

Cantor (2000), bugüne kadar yapılan araştırmalar ve meta analizler incelendiğinde, şiddet içerikli filmlerin ve medya yayınlarının doğrudan antisosyal davranışla ilişkili olduğunun görüleceğini belirtmektedir. Ayrıca Cantor'a göre bu tarz yayınları sıklıkla izleyenlerde ve özellikle bu tarz yayınları seyretmekten zevk alanlarda duyarsızlaşmanın gözlemlendiğini ve bu bireylerin şiddet içeren sahnelerde kurbanı üzülme yerine şiddet uygulayana öykündüğünü belirtmiştir¹³².

Pennell ve Browne (1999), şiddet içeren filmlerin ve yayınların gençlerde suç işleme davranışını artırdığını ifade etmektedir. Onlara göre şiddet içerikli filmler saldırgan davranışları ve suç rollerini taklit etmeye yol

¹³¹ Thompson, W.F. ve diğerleri. "Arousal, Mood and the Mozart Effect". *Psychological Science*. Vol. 12, No: 3 (2001) s. 248 – 251.

¹³² Cantor, J. a.g.m. s. 30 – 34.

açmakta, saldırgan dürtüleri tetiklemekte, kurbanların durumlarına karşı duyarsızlaşmanın ortaya çıkmasını sağlamakta ve suç davranışlarının toplumda bir yer edinme için önemli bir araç olduğu kanısına varma şeklinde etkileri olmaktadır. Ayrıca suç işlemiş olan gençlerin bu tarz filmlere ilgi duymasının en önemli sebebi bu gençlerin böyle bir yatkınlığının olmasıdır¹³³.

Görülüyor ki, izlenmekte olan film türünün davranışa özellikle de araştırmanın konusunu oluşturan antisosyal davranışa önemli etkileri bulunmaktadır. Bireylerin izledikleri olaylardan etkilendikleri, özellikle de çocukların izledikleri sahneler ve kahramanlara öykünerek onları model aldıkları bilinmektedir. O halde izlenen filmde yer alan şiddet sahneleri ve suç işlemeye, topluma ve kendisine zarar verici davranışlara özendiren sahnelerin bulunması zaten böyle bir yatkınlığı olan bireylerin antisosyal davranışlar geliştirmesini tetikleyecek, var olanları artıracak, yatkınlıkları olmasa dahi bu tarz davranışların ortaya çıkmasına ve yerleşmesine katkıda bulunabilecektir.

Öğrencilerin izledikleri sinema filmi türüne göre Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarına ait ortalama değerler incelendiğinde en yüksek puan ortalamasının korku filmi izleyenlere ait olduğu görülmektedir. Bu durum filmlerin içerdiği yüksek dozlu şiddet sahnelerinin fazla olmasına bağlanabilir.

Korku filmlerinde öldürme, yaralama, vahşet, katliam, cinayet ve canavarlar gibi şiddet içeren öğeler oldukça fazla kullanılmaktadır. Bu tür filmlerde seyirciyi korkutmak ve belirli bir gerilim içerisine sokmak temel

¹³³ Pennell, A.E., Browne, K.D. a.g.m. s. 13 – 28.

amaçtır. Böylelikle bu tarz şiddet sahneleri korku filmlerinde bolca yer almaktadır. Şüphesiz ki, şiddet sahnelerini fazlaca izleyen, hele de böyle filmlerden çok fazla hoşlanan bireylerin şiddet sahnelerinden etkilenecek antisosyal davranışlar geliştirmeleri kaçınılmaz olacaktır.

Ayrıca, korku filmi izlenirken, oluşan atmosfer ve yaratılan ürkütücü sahneler sırasında izleyenlerde sanki bir tehlike söz konusu imiş gibi vücut kendisini herhangi bir mücadeleye veya kaçma davranışına hazırlayacak ve bunun sonucunda da epinefrin salgılaması artacak ve kandaki norepinefrin düzeyi düşecektir. Norepinefrinin düşüklüğü ile antisosyal davranış arasındaki ilişkilere daha önce değinilmişti. Böylelikle korku filmleriyle antisosyal davranış arasındaki ilişkinin başka bir açıklaması olarak da bu durum değerlendirilebilir.

6. Öğrencilerin Sıklıkla Takip Ettikleri TV Programı Türü İle Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.

Öğrencilerin sıklıkla takip ettikleri TV programı türüne göre Antisosyal Davranış Ölçeği puanları karşılaştırıldığında gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olmadığı saptanmıştır. Bu bulgu araştırmanın ilgili denencesini doğrulayıcı nitelikte değildir. Buna göre sıklıkla takip edilen TV programı ile antisosyal davranış arasında herhangi bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Ancak yapılan kimi araştırmalar bu bulguyu desteklemeyen sonuçlar vermektedir.

Klein ve diğerleri (1993), ergenlerin antisosyal ve riskli davranışlarıyla kitle iletişim araçlarını kullanmalarına ilişkin bir araştırma

yapmışlardır. Bunun için ABD'nin güneyinde yer alan 10 kentten random yöntemle seçilmiş, 14 – 16 yaşları arasında 2760 ergenden oluşan bir örneklem grubu kullanmışlardır. Araştırmanın bulgularına göre antisosyal davranış sergileyen ergenlerin diğer gruba oranla daha fazla radyo dinledikleri ve televizyon seyrettikleri saptanmıştır¹³⁴.

Rosenkoetter ve diğerleri (2004), 177 ilkokul 1., 2. ve 3. sınıf öğrencisi üzerinde yaptıkları bir araştırmanın sonucunda televizyonda gösterilen şiddet sahnelerinin çocuklardaki şiddet içerikli ve antisosyal davranışları artırdığını saptamışlardır¹³⁵.

Greene ve Bynum (1982) ise, yaptıkları araştırmada televizyonların en çok izlendiği saatler olan akşam saatlerinde yayınlanan toplam 48 saatlik televizyon yayını incelemişler ve bu yayınların etkilerini ergenler ve genç yetişkinler üzerinde gözleyerek raporlaştırmışlardır. Buna göre araştırmanın sonucunda televizyonlardaki şiddet içerikli sahnelerin doğrudan antisosyal davranışı etkilediğini ve buna bağlı olarak da suç oranını artırdığını saptamışlardır¹³⁶.

Görülüyor ki, araştırmanın bulgusunun tersine literatürde yer alan çalışmalar TV programlarının antisosyal davranış üzerinde önemli etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum TV programlarıyla ilgili daha fazla ve değişik araştırmalar yapılmasının gerekliliğini düşündürmektedir.

¹³⁴ Klein, J.D. ve diğerleri. **a.g.m.** s. 24 – 31.

¹³⁵ Rosenkoetter, L.I. ve diğerleri. **a.g.m.** s. 25 – 47.

¹³⁶ Greene, J.R., Bynum, T.S. **a.g.m.** s. 177 – 190.

7. Öğrencilerin İlgilendikleri Spor Dalı İle Antisosyal Davranış Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.

Öğrencilerin ilgilendikleri spor dalına göre Antisosyal Davranış Ölçeği puanları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Nitekim bu bulgu Morris ve diğerlerinin¹³⁷ (2004), yapmış olduğu araştırmayla tutarlılık göstermektedir. Buna göre Avustralya'daki spor kurumlarında geniş kapsamlı bir çalışma yapılmış ve spor faaliyetleriyle antisosyal davranış arasında önemli bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Öğrencilerin ilgilendikleri spor dalına göre Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının ortalama değerleri incelendiğinde en yüksek değerlerin dövüş sporları ve doğa sporlarıyla ilgilenen öğrenci gruplarında olduğu görülmektedir.

Dövüş sporları, rakiple birebir mücadeleyi gerektiren ve daha çok rakip üzerinde fiziksel güç kullanılan ve kimi zaman da rakibe zarar verici olabilen spor dallarıdır. Bu gibi sporlar gençler ve bu sporla amatör olarak ilgilenen bireyler tarafından sıklıkla şiddet ve başkalarına kendi çıkarları için zarar verme amaçlarıyla da kullanılabilir. Hal böyle olunca bu tür sporların bireylerin antisosyal davranış geliştirmelerini ve bu davranışların yerleşmesini sağlaması beklendik bir durum olmaktadır.

Doğa sporları ise çoğunlukla, hayati tehlike de içerebilen (dağcılık, rafting, paraşüt gibi) riskli sporlardan oluşmaktadır. Bu da bu sporu yapan bireylerde epinefrin salgılamasını artırmakta ve bireyleri mücadelec

¹³⁷ Morris, L. ve diğerleri. "Sport, Physical Activity and Antisocial Behavior in Youth". *Youth Studies Australia*. Vol.23, No: 1 (2004) s. 47 – 53.

kılmaktadır. Bu durum antisosyal davranışın gelişmesi için gerekli alt yapıyı hazırlamaya yardımcı olmaktadır.

Nitekim, Freixanet (1995), 77 antisosyal birey, 332 riskli sporlarla ilgilenen birey, 170 topluma yararlı aktivitelerde bulunan birey ve 54 herhangi bir özelliği bulunmayan ve kontrol grubunu teşkil eden bireyden oluşan bir örneklem grubunda, riskli sporların antisosyal davranışa etkisini saptama amacıyla bir araştırma yürütmüştür. Buna göre, riskli sporlarla ilgilenenlerin (dövüş sporları, doğa sporları vs.) daha fazla antisosyal eğilim sergiledikleri saptanmıştır¹³⁸. Bu bulgu araştırmanın bulgusuyla tutarlılık göstermektedir.

Araştırmada en düşük Antisosyal Davranış Ölçeği puan ortalamasının raket sporlarıyla ilgilenen gruba ait olduğu görülmektedir. Bu durum raket sporlarında (tenis, badminton gibi.) rakiple birebir bir mücadelenin olmamasına, daha çok zeka ve psikomotor beceri gerektirmesine ve bu sporla ilgilenenlerin büyük çoğunluğunun yüksek sosyo-ekonomik düzeyden gelen bireylerden oluşmasına bağlanabilir.

¹³⁸ Freixanet, M.G. a.g.m. s. 125 – 134.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ortaya çıkan bulgular değerlendirildiğinde, sınanan 6 denenceden 5 denencede ileri sürülen tahminlerin doğru olduğunu gösteren güçlü kanıtlar bulunmuştur.

İnceleme konusu yapılan bağımsız değişkenlerden; cinsiyet, üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okul, ilgilendikleri müzik türü, izledikleri sinema filmi türü ve ilgilendikleri spor dalı gibi değişkenlerle öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında önemli düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır.

Ancak, öğrencilerin sıklıkla takip ettikleri TV programı türü değişkeni ile öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında önemli sayılabilecek düzeyde ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

Öğrencilerin aldıkları Antisosyal Davranış Ölçeği puanları üzerinde yapılan beşli yorum kategorisine göre bakıldığında öğrencilerin büyük çoğunluğunun "Çok Düşük" ve "Düşük" düzeyde puan aldığı görülmektedir. Bu durum sevindiricidir. Ancak, bağımsız değişkenlerle ilgili bulgular göz önünde tutulduğunda ve önleyici rehberlik hizmetleri açısından değerlendirildiğinde bir takım önlemler alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu konuda, alanda çalışan uzmanlara, öğretim elemanlarına ve ailelere yönelik olabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

1. Özellikle yüksek öğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan psikolojik danışma ve rehberlik uzmanları, görev yaptıkları kurumlarda

öğrenim gören öğrencilerden antisosyal kişilik bozukluğu bakımından riskli gördükleri ve böyle bir eğilimi olduğunu tespit ettikleri ergenler ve gençlerle grupta ve bireysel psikolojik danışma etkinliklerine ağırlık vermelidirler. Ayrıca, bu gibi sorunların çözümünde psikolojik danışmanlar mutlak suretle psikiyatri uzmanı, klinik psikolog gibi uzmanlarla işbirliğine gitmelidir ve gerekli durumlarda da böyle öğrencilerin gerekli kurumlara sevk edilmelerini sağlamalıdır. Bu gibi öğrencilere yardımda bulunmak için mutlaka onların herhangi bir suç ya da disiplin suçu işlemelerini, çevrelerine ve kendilerine zarar verebilecek bir davranışta bulunmalarını beklememek, olgular ortaya çıkmadan müdahale etmek, hem o bireyleri hem de toplumu koruyucu bir işlev görebilir. Bu gibi bireylerle yapılacak grupta psikolojik danışma oturumlarında psikodrama etkinliklerinden ve bilişsel-davranışçı terapi tekniklerinden yararlanılabilir. Özellikle, suça eğilimli ve saldırgan davranışlar sergileyen bireylere topluma yönelik (prososyal) davranışlarda bulunmanın ve başkalarına iyilik yaparak onlara yardımcı olmanın ne kadar iyi hissettirici ve güzel bir davranış olduğunu yaşayarak öğrenebilecekleri etkinlikler düzenlenebilir; ödevlendirmeler yapılabilir.

2. Psikolojik danışmanlar, öğrencilerin okul içinde ve dışında, toplumsal uyumu kolaylaştıracak tarzda sosyo-kültürel faaliyetlere katılmalarını desteklemeli ve izlemelidir.

3. Bu konuda en önemli görevlerden birisi de branş ve sınıf öğretmenleri ile öğretim elemanlarına ve akademik danışmanlara düşmektedir. Bu görevliler, öğrencilerden antisosyal davranışlar ve eğilimler gösterenleri tespit ederek psikolojik danışma ve rehberlik

uzmanlarıyla işbirliği içerisinde gerekli önlemlerin alınmasını sağlamalıdır. Ayrıca yukarıda bahsedildiği gibi, öğrencilerin entelektüel düzeyi yüksek kültürel etkinliklerini artırmaya yönelik, sınıf içinde ve öğretim zamanları dışında çeşitli faaliyetler yürütmeli, ödevlendirmeler yapmalı ve önerilerde bulunmalıdır. Öğrencilerin kültürel yozlaşmalardan uzak tutulmaları, onların ruh sağlığı açısından büyük önem arz etmektedir.

4. Antisosyal davranış ve AKB ile ilgili literatür incelenirken ana – baba davranışlarının çok önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Bu nedenle ana – babalara bu konuda oldukça önemli görevler düşmektedir. Ana – babalar çocuklarına ilk yaşlardan itibaren toplumsal uyumu ve insan sevgisini aşılmalı, onların ruhsal ve bedensel gelişimlerine destek olmalıdırlar. Özellikle ana – babaların vereceği duygusal destek çok önemlidir. Çocuklar hiçbir zaman kendilerini yalnız, itilmiş ve talihsiz hissetmemelidir. Ana – babalar çocuklarını istismar etmekten, gereksiz cezalar vermekten ve onları dışlamaktan kaçınmalı, onları şiddete ve suça teşvik edebilecek davranışlardan önemle uzak durmalıdırlar. Çocuklar erken yaşlarda ana – babalarını model alarak toplumsal bir kimlik geliştirirler. Bu model ne kadar sağlıklı olursa, çocuğun da sağlıklı bir birey olabilme şansı da bir o kadar yüksek olacaktır. Ayrıca ana – babalar küçük yaştan başlayarak çocuklarını kültürel yozlaşmadan koruyacak önlemler almalı, onları daha sağlıklı etkinliklere yönlendirmelidirler.

Araştırmacılara Öneriler

1. Bu araştırmada öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ile çeşitli bireysel değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bundan farklı olarak öğrencilerin diğer kişilik bozuklukları ile bu değişkenler ayrı ayrı ele alınabilir.

2. Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden farklı olarak, alkol ve madde kullanımı, ana – baba tutumları, ana – baba öyküsü, hoşlanılan video oyunları türü gibi değişkenler de kullanılarak araştırma desenleri oluşturulabilir.

3. Araştırmanın kabul görmeyen denencesinde yer alan öğrencilerin sıklıkla takip ettikleri TV programı türü değişkeni daha ayrıntılı olarak incelenebilir; değişkenin kapsamı gazete ve dergi gibi medya organlarını da içine alacak şekilde genişletilebilir.

BÖLÜM VII

ÖZET

Bu araştırmada, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı fakültelerde ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda (BESYO) öğrenim gören lisans öğrencilerinin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları ile ilgilendikleri müzik türü, izledikleri sinema filmi türü, sıklıkla takip ettikleri TV programı türü, ilgilendikleri spor dalı, öğrenim gördükleri fakülte ve cinsiyetleri gibi değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanlarının ölçülmesi amacıyla Kartallar (1996) tarafından geliştirilen ve ayrıca geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan Antisosyal Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek "Doğru – Yanlış" şekilde cevaplandırılan 37 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan "37", en düşük puan ise "0"dır.

Bağımsız değişkenlere ilişkin verilerin toplanması amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini 2003 – 2004 eğitim – öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlı fakülte ve yüksek okullarda lisans öğrenimi görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise bu okullardan random örnekleme yöntemiyle seçilmiş 465' i kız, 549'u erkek toplam 1014 öğrenciden oluşmaktadır.

Verilerin istatistiksel analizi için toplanan veriler SPSS 11.0 programı kullanılarak bilgisayara aktarılmış; t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve LSD teknikleri kullanılarak toplanan veriler analiz edilmiştir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular, maddeler halinde şöylece özetlenebilir:

1. Cinsiyete göre; kız ve erkek öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında önemli farklar bulunmaktadır. Erkek öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları kızlarınkinden daha yüksektir.

2. Öğrenim gördükleri fakülte ve yüksek okula göre; öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında önemli farklar bulunmaktadır. BESYO öğrencilerinin ADÖ puanı ortalamaları diğer gruplardan daha yüksektir. İlahiyat fakültesi öğrencileri ise en düşük puan ortalamasına sahiptir.

3. İlgilendikleri müzik türüne göre; öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında önemli farklar bulunmaktadır. Arabesk dinleyen öğrenciler Antisosyal Davranış Ölçeği'nden en yüksek puan ortalamasını alırken, en düşük puan ortalaması klasik müzik dinleyen grupta görülmüştür.

4. İzledikleri sinema filmi türüne göre; öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında önemli farklar bulunmaktadır. Buna göre, korku filmi izleyen öğrencilerden oluşan grubun puanı en yüksek ortalama değere sahiptir.

5. Sıklıkla takip ettikleri TV programı türüne göre; öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında önemli farklar bulunmamaktadır.

6. İlgilendikleri spor dalına göre; öğrencilerin Antisosyal Davranış Ölçeği puanları arasında önemli farklar bulunmaktadır. Dövüş sporlarıyla ilgilenen öğrenciler en yüksek Antisosyal Davranış Ölçeği puanı ortalamasına sahip olurken, raket sporları en düşük skoru elde etmiştir.

ABSTRACT

In this study, the relationship between the Antisocial Behavior Scale scores of the undergraduate students who receive education at the faculties of Ondokuz Mayıs University in view of several variables such as, gender, faculty, and their choices of music, movie, TV program and sports has been analysed.

In order to evaluate the Antisocial Behavior Scale scores of the students "Antisocial Behavior Scale" developed by Kartallar (1996) has been used, and also in order to get personal information about students, "Personal Information Form" has been developed by the researcher.

The study includes undergraduate students at the faculties of Ondokuz Mayıs University during 2003 – 2004 academic year. 465 female and 549 male students, the total number of which is 1014, have been randomly chosen.

For the study, independent samples t-test, one – way ANOVA and LSD techniques have been used to analyse the data by using SPSS 11.0 program in a Windows PC.

The findings of the study can be summarized as follows:

1. There is a significant difference between gender and Antisocial Behavior Scale scores of the students. It has been found that the Antisocial Behavior Scale scores of the male students are higher than those of the female students.

2. A significant difference has been detected between the faculties and Antisocial Behavior Scale scores of the students. When compared

with the scores of the other groups, it has been observed that the mean scores of Antisocial Behavior Scale of BESYO students are the highest of them all. The students of the Faculty of Theology have the least mean score.

3. According to the music choice of the students, a significant difference has been detected between the Antisocial Behavior Scale scores of the students and the music choice. The students who listen to arabesque music have the highest mean score from Antisocial Behavior Scale; however, the classical music listeners have the least mean score.

4. In terms of movie choice, there is a significant difference between movie choice of the students and Antisocial Behavior Scale scores of the students. The mean scores of the Antisocial Behavior Scale of the students who like to watch horror films are the highest of them all.

5. According to TV program choice, a significant difference has not been detected between Antisocial Behavior Scale scores of the students and their TV program choice.

6. In terms of the sports choice of the students there is a significant difference between Antisocial Behavior Scale scores of the students and their sports choice. Whereas the students who are interested in fight sports have the highest mean score of Antisocial Behavior Scale, the students who are interested in racket sports have the least mean score.

KAYNAKLAR

Ang, R.P., Hughes, J.N. "Differenital Benefits of Skills Training With Antisocial Youth Based On Group Composition". **School Psychology Review**. Vol.31. (2001). s. 164 – 185.

Adalbjarnardottir, S., Rafnsson, F.D. "Adolescent Antisocial Behavior and Substance Use Longitudinal Analyses". **Addictive Behaviors**. 27 (2002). s. 227 – 240.

Akkoyun, F. **Gestalt Terapi**. Nobel Yayınları. Ankara. 2001.

Akkoyun, F. **Transaksiyonel Analiz**. Nobel Yayınları. Ankara, 1998.

Alloy, L.B. ve diğerleri. **Abnormal Psychology Current Perspectives**. McGraw-Hill Inc. New York, 1996.

Andershed, H. ve diğerleri. "The Usefulness of Self-Reported Psychopathy-Like Traits in the Study of Antisocial Behavior Among Non-Referred Adolescents". **European Journal Of Personality**". 16: (2002). s. 383 – 402.

Aquino, K., Douglas, S. "Identity Threat and Antisocial Behavior in Organizations". **Organizational Behavior and Human Decision Processes**. 90 (2003). s. 195 – 208.

Aromaki, A.S. ve diğeri. "Testosterone, Aggressiveness, and Antisocial Personality". **Aggressive Behavior**. Vol.25. (1999). s. 113 – 123.

Atacan, C. **Başlangıcından Bugüne Heavy Metal**. Stüdyo İmge. İstanbul, 1998.

Aydın, A. **Düşünce Tarihi ve İnsan Doğası**. Alfa Yayınları, İstanbul, 2000.

Bahlmann, M. ve diğeri. "Chorological Relationship Between Antisocial Personality Disorder and Alcohol Dependence". **European Addiction Research**. Vol.8. (2002). s. 195 – 200.

Ballard, M.E. ve diğeri. "Genre of Music and Lyrical Content: Expectation Effects". **The Journal of Genetic Psychology**. 160(4), (1999). s. 476 – 487.

Barriga, A.Q. ve diğeri. "Moral Cognition: Explaining the Gender Difference in Antisocial Behavior". **Merril-Palmer Quarterly**. Vol. 47, No:4. (2001) s. 532 – 562.

Benjamin, A.J. "The Influence of Locus of Control and Aggressiveness of Rock Music Videos on Aggression". **Journal of Social Behavior and Personality**. Vol.14, No: 2 (1999) s. 491 – 498.

Blair, R.J.R. ve diğlerleri. "Emotion Attributions in the Psychopath".
Person.Diff. Vol. 19. No:4. (1995) s. 431 – 437.

Budak, S. **Psikoloji Sözlüğü**. Bilim ve Sanat Yayınları. Ankara, 2000.

Cantor, J. "Media Violence". **Journal of Adolescent Health.** 27 (2000) s.
30 – 34.

Comer, R.J. **Abnormal Psychology**. Freeman and Company. New York,
1998.

Cüceloğlu, D. **İnsan ve Davranışı**. Remzi Kitabevi. İstanbul, 1993.

Derzon, J.H. "Antisocial Behavior and The Prediction of Violence: A Meta-
Analysis". **Psychology in the Schools.** Vol. 38(2). (2001). s. 93 –
106.

Dinn, W.M., Harris, C.L. "Neurocognitive Function in Antisocial Personality
Disorder". **Psychiatry Research.** 97 (2000) s.173 – 190.

Dökmen, Ü. **İletişim Çalışmaları ve Empati**. Sistem Yayıncılık. İstanbul,
2002.

DSM IV. American Psychiatric Association. Çev. Köroğlu, E. Hekimler
Yayın Birliği. Ankara, 1998.

Duncan, S.C. ve diğeri. "Relations Between Youth Antisocial and Prosocial Activities". **Jornal of Behavioral Medicine**. Vol.25. (2002).s. 425 – 438.

Egeland, B. ve diğeri. "The Long Term Consequences of Maltreatment in the Early Years". **Children Services: Social Policy, Research and Practice**. 5(4), (2002). s. 249 – 260.

Eley, T.C. ve diğeri. "Sex Differences in the Etiology of Aggressive and Nonaggressive Antisocial Behavior: Results From Two Twin Studies". **Child Development**. Vol. 70, No: 1. (1999) s. 155 – 168.

Engeler, A. "Antisosyal Kişilik Bozukluğuna Eğilimli Ergenlerin Psikopatolojik ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi". İstanbul: İstanbul Üniversitesi. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 1999.

Ferguson, E. ve diğeri. "Stres and Blood Donation: Effects of Music and Previous Donation Experience". **British Journal of Psychology**. 88 (1977). s. 277 – 294.

Freixanet, M.G. "Prosocial and Antisocial Aspects of Personality". **Person. Individ. Diff.** Vol.19, No: 2. (1995) s. 125 – 134.

Geçtan, E. **Psikanaliz ve Sonrası**. Remzi Kitabevi. İstanbul, 1998.

Geçtan, E. **Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar**. Remzi Kitabevi, İstanbul. 1997.

Greene, J.R., Bynum, T.S. "T.V. Cooks: Implications of Latent Role Models For Theories of Delinquency". **Journal of Criminal Justice**. Vol. 10 (1982) s. 177 – 190.

Habel, U. ve diğerleri. "Emotional Processing in Psychopathic Personality". **Aggressive Behavior**. Vol. 28. (2002). s. 394 – 400.

Hansen, C.H., Hansen, R.D. "Rock Music Videos and Antisocial Behavior". **Basic and Applied Social Psychology**. 11(4). (1990) s. 357 – 369.

Hare, R. D. "Psychopathy as a Risk Factor for Violence". **Psychiatric Quarterly**. Vol.70, No: 3. (1999) . s. 181 – 197.

Hare, R. D. **Psychopathy: Theory and Research**. John Wiley and Sons Inc. New York. 1970. s. 95.

Herpertz, S.S., Sass, H. "Emotional Deficiency and Psychopathy". **Behavioral Sciences and The Law**. 18 (2000). s. 567 – 580.

Hipwell, A.E. ve diğeri. "Characteristics of Girls With Early Onset Disruptive and Antisocial Behavior". **Criminal Behavior and Mental Health**. 12 (2002). s. 99 – 118.

Hovardaoğlu, S. **Davranış Bilimleri İçin İstatistik**. Hatipoğlu Yayınları. Ankara, 1994. s. 128.

Ishikawa, S.S. ve diğeri. "Increased Height and Bulk in Antisocial Personality Disorder and Its Subtypes". **Psychiatry Research**. 105 (2001). s. 211 – 219.

Jaffee, S.R. ve diğeri. "Life With (or Without) Father: The Benefits of Living With Two Biological Parents Depend on The Father's Antisocial Behavior". **Child Development**. Vol. 74, No: 1. (2003) s. 109 – 126.

Karahan, T. F., Sardoğan, M.E. **Psikolojik Danışma ve Psikoterapide Kuramlar**. Deniz Kùltür Yayınları. Samsun, 2004.

Kartallar, R. "Antisosyal Davranış Ölçeği Geliştirmeye Yönelik Bir Çalışma". Ankara: Ankara Üniversitesi. **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, 1996.

Klein, J.D. ve diğeri. "Adolescents' Risky Behavior and Mass Media Use". **Pediatrics**. Vol.92, No: 1 (1993) s. 24 – 31.

Lesh, K.P., Merschdorf, U. "Impulsivity, Aggression, and Serotonin: A Molecular Psychobiological Perspective". **Behavioral Sciences and The Law**. 18 (2000). s. 581 – 604.

Lewis, C.E. ve diğerleri. "Association of Alcoholism and Antisocial Personality in a Narcotic-Dependent Population: The Lexington Addicts". **Psychiatry Research**. 10 (1983). s. 31 – 46.

Loeber, R. ve diğerleri. "What Are Adolescent Antecedents to Antisocial Personality Disorder". **Criminal Behavior and Mental Health**. 12 (2002). s. 24 – 36.

Loney, B.R. ve diğerleri. "Callous-Unemotional Traits, Impulsivity and Emotional Processing in Adolescents With Antisocial Behavior Problems". **Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology**. Vol. 32, No: 1 (2003) s. 66 – 80.

Lynam, D.R. ve diğerleri. "The Contribution of Personality to the Overlap Between Antisocial Behavior and Substance Use/Misuse". **Aggressive Behavior**. Vol. 29. (2003). s. 316 – 331.

Mahoney, J.L., Stattin, H. "Leisure Activities and Adolescent Antisocial Behavior". **Journal of Adolescence**. 23 (2000) s. 113 – 127.

Marcus, R.F. "A Gender Linked Exploratory Factor Analysis of Antisocial Behavior in Young Adolescents". **Adolescence**. Vol. 34, No: 133. (1999) s. 33 – 47.

McCord, W., McCord, J. **The Psychopath: An Essay on the Criminal Mind**. D. Van Nostrand Company. New Jersey, 1964.

Miller, L.S. ve diğeri. "Witnessed Community Violence and Antisocial Behavior in High-Risk Urban Boys". **Journal of Clinical Child Psychology**. Vol. 28, No: 1. (1999).s.2 – 11.

Moore, T. M. ve diğeri. "A Meta-Analysis of Serotonin Metabolite 5-HIAA and Antisocial Behavior". **Aggressive Behavior**. Vol. 28. (2002). s. 299 – 316.

Morris, L. ve diğeri. "Sport, Physical Activity and Antisocial Behavior in Youth". **Youth Studies Australia**. Vol.23, No: 1 (2004) s. 47 – 53.

Moss, H.B. ve diğeri. "Preadolescent Children of Substance-Dependent Fathers With Antisocial Personality Disorder: Psychiatric Disorders and Problem Behaviors." **The American Journal on Addictions**. 10 (2001). s. 269 – 278.

Mukaddes, N.M. **Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Ders Kitabı**. Nobel Tıp Yayınevleri. İstanbul, 2000.

Nakaji, P. ve diğlerleri "Improvement of Aggressive and Antisocial Behavior After Resection of Temporal Lobe Tumors". **Pediatrics**. Vol. 112 . No: 5 .2003. s. 430 – 433.

Önder, Z. "Sivas İl Merkezinde Antisosyal Kişilik Bozukluğunun Epidemiyolojisi". Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi. **Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi**, 1996.

Özmenler, K.N. "Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Suç Örüntüsüne Göre Psikososyal Özelliklerin İncelenmesi". Ankara: GATA. **Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi**, 1995.

Öztürk. M.O. **Ruh Sağlığı ve Bozuklukları**. Hekimler Yayın Birliği. Ankara, 1997.

Paternoster, R. ve diğlerleri. "The Effect of Teenage Employment on Delinquency and Problem Behaviors". **Social Forces**. 82(1). (2003) s. 297 – 335.

Pennell, A.E., Browne, K.D. "Film Violence and Young Offenders". **Aggression and Violent Behavior**. Vol. 4, No: 1. (1999) s. 13 – 28.

Raine, A. "Annotation: The Role of Prefrontal Deficits, Low Autonomic Arousal and Early Health Factors in the Development of Antisocial and Aggressive Behavior in Children". **Journal of Child Psychology and Psychiatry**. 43:4 (2002). s. 417 – 434.

Ramirez, J.M. "Hormones and Aggression in Childhood and Adolescence". **Aggression and Violent Behavior**. Vol. 8. (2003) . s. 621 – 644.

Reid, W.H., Gacono, C. "Treatment of Antisocial Personality, Psychopathy, and Other Characterologic Antisocial Syndromes". **Behavioral Sciences and the Law**. 18: 647 – 662. 2000.

Reti, I.M. ve diğerleri. "Adult Antisocial Personality Traits are Associated With Experiences of Low Parental Care and Maternal Overprotection." **Acta Psychiatrica Scandinavica**. 2002:106. s. 126 – 133.

Robins, L.N. "The Intimate Connection Between Antisocial Personality and Substance Abuse". **Social Psychiatry Epidemiol**. Vol. 33. (1998). s. 393 – 399.

Rosenkoetter, L.I. ve diğerleri. "Mitigating The Harmful Effects of Violent Television". **Applied Developmental Psychology**. 25 (2004) s. 25 – 47.

Shann, M.H. "Academics and a Culture of Caring: The Relationship Between School Achievement and Prosocial and Antisocial Behaviors in Four Urban Middle Schools". **School Effectiveness and School Improvement**. Vol.10, No: 4. s. 390 – 413.

Shaw, D.S. ve diğerleri. "A Truly Early Starter Model of Antisocial Behavior Revisited". **Clinical Child and Family Psychology Review**. Vol. 3, No:3. (2000). S. 155 – 172.

Simons, R.L. ve diğerleri. "A Test of Life-Course Explanations for Stability and Change in Antisocial Behavior From Adolescence to Young Adulthood". **Criminology**. Vol. 40. (2002). s. 401 – 432.

Smith, J.L., Noon, J. "Objective Measurement of Mood Change Induced by Contemporary Music". **Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing**. 5 (1998) s. 403 – 408.

Spotts, E.L. ve diğerleri. "The Relation Between Observational Measures Of Social Problem Solving And Familial Antisocial Behavior". **Journal of Research on Adolescence**. Vol.11. (2001). s. 351 – 374.

Stevens. M.C. ve diğerleri. " Executive-Cognitive Functioning in the Development of Antisocial Personality Disorder". **Addictive Behaviors**. 28 (2003). s. 285 – 300.

Straus, M.A., Mouradian, V.E. "Impulsive Corporal Punishment by Mothers and Antisocial Behavior and Impulsiveness of Children." **Behavioral Sciences and The Law**. 16, (1998) s. 353 – 374.

Süer, H. "Şiddet İçeren ve İçermeyen Suç Davranışı Gösteren Antisosyal Kişilik Bozukluğu Olan Olguların Kişilik Özellikleri ve Geçmiş Yaşam Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması". İstanbul: İstanbul Üniversitesi. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 1998.

Tekman, H.G., Hortaçsu, N. "Music and Social Identity: Stylistic Identification as a Response to Musical Style". **International Journal of Psychology**. 37(5). (2002) s. 277 – 285.

Thompson, W.F. ve diğerleri. "Arousal, Mood and the Mozart Effect". **Psychological Science**. Vol. 12, No: 3 (2001) s. 248 – 251.

Tuğlacı, P. **Tıp Sözlüğü**. İstanbul, 1987.

Türkçapar, M.H. "Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Suç ve Şiddet Eylemlerine Göre Sosyal ve Psikolojik Özellikler". Ankara: Ankara Üniversitesi. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2002.

Wilson, T.L., Brown, T.L. "Reexamination of the Effect of Mozart's Music on Spatial-Task Performance". **The Journal of Psychology**. 131(4), 1997. s. 365 – 370.

Yanbastı, G. **Kişilik Kuramları**. Ege Üniversitesi Basımevi. İzmir, 1990.

Ziyalar, A. **Sosyal Psikiyatri**. Yüce Yayım. İstanbul, 1999.

EKLER**KİŞİSEL BİLGİ FORMU****1. Öğrenim gördüğünüz fakülte veya yüksekokul:**

Eğitim Hekimliği Fen – Edebiyat Mühendislik İlahiyat Diş

Tıp Ziraat Beden Eğt. ve Spor MYO

2. Cinsiyetiniz:

Bay Bayan

3. Lütfen en çok beğendiğiniz ve dinlediğiniz müzik türünü aşağıya belirtiniz.

4. Lütfen en çok beğendiğiniz ve izlediğiniz sinema filmi türünü aşağıya belirtiniz.

5. Lütfen en çok beğendiğiniz ve izlediğiniz TV programı türünü aşağıya belirtiniz.

6. Lütfen en çok ilgilendiğiniz ve takip ettiğiniz spor dalını aşağıya belirtiniz.

KATKILARINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM

ANTİSOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler;

Aşağıda sıra ile numaralanmış bir takım cümleler bulacaksınız. Her cümleyi sırayla ve atlamadan okuyarak; ŞU ANDA KENDİ DURUMUNUZA GÖRE DOĞRU YA DA YANLIŞ olup olmadığına karar veriniz. Daha sonra, her cümleye uygun olan doğru (D) yanlış (Y) seçeneklerinden herhangi birini seçerek işaretleyiniz. Her soruyu cevaplandırmaya çalışınız. İsim yazmadan dolduracağınız bu ölçekte kendinize ait bilgiler araştırmaya yardımcı olmak amacı dışında kesinlikle gizli tutulacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Arş. Gör.
Alper ÇUHADAROĞLU

1. Hayatta kötülükler hep beni bulur.	(D)	(Y)
2. Ailem sürekli beraber olduğum kimselerden çoğu zaman hoşlanmıyor.	(D)	(Y)
3. Bedenimin bazı yerlerinde uyuşukluk hissedirim.	(D)	(Y)
4. Çoğu zaman hayat benim için bir yüküdür.	(D)	(Y)
5. Her şey bana tek düze ve değişmiyor gibi geliyor.	(D)	(Y)
6. Bazen biriyle yumruk yumruğa kavga etmeyi isterim.	(D)	(Y)
7. Ailem seçtiğim (veya seçmek istediğim) mesleği beğenmiyor.	(D)	(Y)
8. Hakkımda çok olumsuz konuşulduğundan eminim.	(D)	(Y)
9. Başıma ne gelirse gelsin aldırış etmiyorum.	(D)	(Y)
10. Kendimi cezayı hak etmiş suçlu bir insan olarak görüyorum.	(D)	(Y)
11. Sonradan pişman olacağım söz ya da hareketlerden korktuğum için, zaman zaman bazı kimselerden uzaklaşıyorum.	(D)	(Y)
12. Ciddi konular üzerinde verilen konferansları dinlemekten hoşlanırım.	(D)	(Y)
13. Çoğu kez sebepsiz yere cezalandırıldım.	(D)	(Y)
14. Çoğu zaman mutluyumdur.	(D)	(Y)
15. Akrabalarımın hemen hepsi bana karşı anlayış gösterir.	(D)	(Y)
16. Bana bazı tertipler kurulduğuna inanıyorum.	(D)	(Y)
17. Acayip ve tuhaf düşüncelerim vardır.	(D)	(Y)
18. Bugünlerde artık hiç ilerleme umudum kalmamış gibi hissediyorum.	(D)	(Y)
19. Bazen içimden bir şeyler kırmak isteği geçer.	(D)	(Y)
20. Dersten kaçtığım için ara sıra müdüre gönderildiğim oldu.	(D)	(Y)
21. Gerektiği gibi bir hayat yaşayamadım.	(D)	(Y)
22. Başka bir şey yapmaktansa çoğu zaman oturup hayal kurmayı severim.	(D)	(Y)
23. Cinsel yaşamımdan memnunum.	(D)	(Y)
24. Her zaman doğruyu söylemem.	(D)	(Y)
25. Tartışmalarda çabucak yenilirim.	(D)	(Y)
26. Bazen kendimi ya da bir başkasını incitmek zorundaymışım gibi hissedirim.	(D)	(Y)
27. İnsan rüyalarını anlamaya çalışmalı ve kendini onlara göre ayarlamalıdır.	(D)	(Y)
28. Bazen beni rahatsız edecek kadar iyi iştirim.	(D)	(Y)
29. Kimse beni anlamıyor.	(D)	(Y)
30. Çoğu zaman kendimi hüzünlü ve üzgün hissedirim.	(D)	(Y)
31. Başkaları kadar mutlu olmayı isterdim.	(D)	(Y)
32. Çok defa benden daha bilgisiz olanlardan emir alarak çalışmak zorunda kaldım.	(D)	(Y)
33. Çoğu zaman büyük bir hata ya da kötülük yaptığım duygusuna kapılırım.	(D)	(Y)
34. Çok içki kullandım.	(D)	(Y)
35. Bana karşı mümkün olan anlayış gösteriliyor.	(D)	(Y)
36. Bana kötülük etmek isteyen biri veya birileri var.	(D)	(Y)
37. Başkaları engel olmasaydı daha çok başarılı olurum.	(D)	(Y)